Ar Evangelio ar ndä Jö

Ar njäts'i!

¿Gi pädi nu nu'u̱ rä Hesu himbi 'mu̱ himbi 'bu̱ asta da uni rä Ndä Jö komongu testigo?

«Ar lobo 'nehe da toge ko ar däte... Hinte da mäte nixi tsi gatho ma tsi tsi ma t'oho, ngetho ar ximhai da ñuts'i ár conocimiento ar Hmö ngu ya dehe da mbeni ar däzabi.» (Isaías 11:6,9)

Ya

Bob Thiel, Ph.D.

Ar Evangelio ar ndä Jö

Ar njäts'i!

'Bu̲ Bob Thiel, Ph.D.

Copyright ©2016/2017/2018/2019/2022/2025/2026 by Nazarene Books. Edition 3.0. Booklet produced for the *Continuing* Church of God and Successors, a corporation sole. P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93483, U.S.A. ISBN: 978-1-63660-113-7.

¿Yogo'ä hingi tsa̲ da 'mu̲i resolver yá hñäki?

¿Gi pädi nä'ä ndui yä ngäts'i yä ngäts'i nä'ä rä Biblia bi mädi rä Hesu mi m'u̲ni rä Evangelio del Reino de Jö?

¿Gi pädi rä Reino de Jö mi ndunthi ya apostol ne mi ndui mi sigi?

¿Ra Ndä Jö ar jä'i rä Hesu? ¿Rá Ndä Jö Hesu bi 'bu̲i ár nzaki ja nu'bya? ¿Rá ndä Jö ge 'naxtu̲i rä Ndä nu'bu̲ ar futuro Ndä de nu'u̲ ar jä'i? ¿Gi mä nä'ä di uti ar Biblia?

¿Te ge 'nar ndö? ¿Te te ra Ndä de Jö? ¿Te gi uti rä Biblia? ¿Te bi mädi rä nijä cristiana?

¿Gi nu nu'u̲ himbi zo̲ni ar ngäts'i asta da mädi jar ndä Jö komongu testigo?

Ar fotografía jar cubierta frontal gi 'ñudi 'nar cordero tumbado ko 'nar lobo Komo compuesto Burdine Printing and Graphics. Fotografía jar contraportada ge 'nar xe̲ni ar nju̲ts'i original Jwä jar Jerusalén, tomada jar 2013 ya Dr. Bob Thiel.

CONTENIDO

1 'mu̲i pe̲ts'i ya soluciones? hne 4

2. ¿Te Evangelio bi predica rä Hesu? hne 9

3. ¿Rä Ndä Jö mi pädi jar Antiguo Testamento? hne 19

4. Rä apostol bi uti ar Evangelio de la ¿Ndä nu? hne 24

5. Ya 'mui mbo 'bu̲ ar Nuevo Testamento t'uti ár Ndä Jö. hne 32

6 iglesias grecorromanas enseñan ar ndä ar mahyoni, pe... hne 50

7. ¿Por hanja ar Ndä Jö? hne 56

***Ungumfädi contacto* hne 63**

Hñeti: Nuna ar he̲'mi ge 'nar traducción ar versión inglesa ir nge ar inteligencia artificial, nä'ä ge ar jange ra ya hmä xi hingi reflejar completamente ar original, pe ar esperanza ge da gi 'bu̲hu̲ cerca. Ar versión ingles xi disponible gratis jar 'ñu jar www.ccog.org.

1 'mui pets'i ya soluciones?

Ar ximhai tsoni xingu ya hñäki

Xingu ya jä'i pets'i hambrienta. Xingu ya jä'i ar oprimen. Xingu ya jä'i enfrentan ar mfegi. Xingu ya ximhai gi 'buhu jar grave deuda. Ya bätsi, da 'ñent'i ya no nacidos, enfrentan maldición. Ya enfermedades resistentes ja ya drogas preocupan xingu ya médicos. Ya ndu'mi ciudades industriales pets'i 'mefa ar ndähi xki contaminado pa da saludable. Varios políticos políticos amenazan ar hñäki. Ataques terroristas siguen ocurrendo.

¿Xi líderes jar ximhai solucionar ya hñäki da enfrentan ar 'mui?

Xingu gí beni

'Ra'yo Hmä nxoge

Ar 25 ar Setyembre ar 2015, 'mefa xta 'nar discurso principal ar Papa Fransisko ar Vatikan, ya 193 ya ximhai ja ya Ximhai xi Hmunts'i (ONU) votaron pa da t'ot'e ya "17 ya 'befi nte sostenible" nä'ä ya 'nandi bí thuhu ar *'ra'yo 'nar hmä nxoge*. Nuya gehya ya 17 ya 'befi ar xeni 'nandi:

> Objetivo 1. Ga japi ar ngäts'i ar 'Yot'e jar gatho yá formas gatho ya xeni
>
> Meta 2. Ga japi ar ngäts'i ar thuhú, da tsoni ar ntsuni alimentaria ne ar nutrición mejorada ne 'ñäni ar agricultura sostenible
>
> Objetivo 3. Garantizar vidas saludables ne 'ñäni ar hño pa ngatho ya edad
>
> Objetivo 4. Garantizar ar Nt'uti hño inclusiva ne equitativa ne 'ñäni hño da meya pa ngatho ar nzaki
>
> Meta 5. Dähä ya 'behñä ne empoderar gatho ya 'behñä ne ya niñas
>
> Meta 6. Garantizar ar disponibilidad ne ar gestión sostenible ar dehe ne ar sane pa ngatho

Objetivo 7. Garantizar ár nthogi ja ar energía asequible, confiable, sostenible ne ja xí 'ño pa ngatho

Meta 8. Da 'ñäni ar crecimiento bojä sostenido, inclusivo ne sostenible, ar mfats'i completo ne ya productivo ne 'befi 'mui pa ngatho

Meta 9. Guts'i infraestructura resistente, 'ñäni industrialización inclusiva ne sostenible ne da uni ar innovación

Meta 10. Reducir desigualdad mbo ne ja ya ximhai

Objetivo 11. Da ciudades ne ya asentamientos humanos inclusivos, seguros, resistentes ne sostenibles

Objetivo 12. Garantizar ar consumo sostenible ne ar patrones producción

Objetivo 13. Da nt'ot'e urgente pa combatir ar cambio climático ne yá impactos

Objetivo 14. Conservar ne utilizar sosteniblemente ya océanos, mar ne recursos marinos pa ár nte sostenible

Meta 15. Proteger, restaurar ne 'ñäni njapu'befi sostenible ecosistemas terrestres, gestionar ar bí sostenible ya bosques, combatir ar desertificación ne detener ne revertir ar degradación ar hai ne detener ar pérdida biodiversidad

Meta 16. Da 'ñäni ya sociedades pacíficas ne inclusivas pa ár nte sostenible, proporcionar nthogi ja ar Ts'ut'ubi pa ngatho ne guts'i Ntheti pädi xi hño, ya cuentas ne ya incluyentes ja ya niveles

Meta 17. Da zedi ya nt'ot'e implementación ne revitalizar ar asociación global pa ár nte sostenible

Nuna ar hmä ar supone da implementado jar completo pa 2030 ne 'nehe ar hu ar *2030 Hmä pa ár nte sostenible*. Pretende resolver ya dolencias da enfrentan ar 'mui a través de nthäki, Nt'uti ne mfats'i ja ya Ximhai ne ar interreligioso. Gem'bu xingu yá 'befi ya za 'ra yá nt'ot'e ne ya 'befi ya malo

(cf. Génesis 3:5). Nuna ar hmä 'nehe, 'nehe, bí consistente ko ya ndä Papa Fransis, *Laudato Si* encíclica. Papa León XIV 'nehe bí 'yot'e hmä jar apoyo nuna ar hmä ar 2030.

Ar "'ra'yo hmä nxoge" ar tsa da thut'uwi ar "Hmä 'ra'yo nxohо" ngu pots'e "cattol" ir boni "nxoge". Ar Papa Fransiso bí njapi ar hmihi
Ar hmä nuna ar hmä «'nar nt'udi mahyoni ar esperanza».

Ngu seguimiento ar nkohi ja ya Ximhai xi Hmunts'i, mi 'bui 'nar 'ret'a jar París ar Disyembre ar 2015 (oficialmente titulado *21 ar Nt'ungumfädi ya xeni jar Nt'ot'e Nt'ot'e Marco dige ar cambio climático*). Ar Papa Fransis, 'nehe elogió ar nkohi ja ya ximhai ne bí aconsejaba ja ya ximhai "da seguir xi cuidado ar 'ñu da dmano, ne ko 'nar 'ñu solidaritade kadu 'nagi ar dätä".

Kasu gatho ya ximhai jar ximhai acordaron ko ya nkohi París, mi 'befi ambientales específicos ne compromisos financieros. (Gem'bu ar ndä ir 'rangudi Barack Obama firmó 'nar documento pa comprometer ya USA jar 'mehna jar 2016, pe jar 2017, ar ndä ir 'rangudi Donald Trump declaró ke ir 'rangudi HINGI aceptaría ya nkohi acordados París ne sacó ar USA. 'Mehna causó indignación ja ya Ximhai ne xi ayudado aislar ir 'rangudi Europa ne xingu ma 'ra ya xeni jar ximhai.) Papa Francisco declaró 'mui "bajará" nu'bu hingi realiza yá cambios relacionados ko ar pa.

Gem'bu ni ne respirar ndähi contaminado, da hambriento, da empobrecido, da jar peligro, etc., intentos humanos pa da tsoni ya 'befi ya hmä 2030 ya Ximhai xi Hmunts'i y/o ya nkohi París resolver ya hñäki da enfrentan ar 'muhñä?

Ar historial ja ya Ximhai xi Hmunts'i

Ya Ximhai xi Hmunts'i bí ot'e ne da 'mui ár 24 ar Otubre ma 1945, 'mefa xta Ar Segunda Hñäki jar Nxoge Ximhai, pa da mä 'met'o ma'na ar hñäki ne da japi 'ñägi ar 'mui xi hño jar ximhai. Ja yá ndu, ar Ximhai xi Hmunts'i mi 'bede 51 ya Dähnini Maxte; nu'bya 'bui ar 193.

Xi 'buhu 'bede, nu'bu hingi 'bet'be, ya hñäki jar ngatho ar ximhai ndezu bi t'ot'e ya Ximhai xi Hmunts'i, pe tobe nu'bya di pets'uhu nä'ä dar tsa da mä ar hñu ar hñäki jar nxoge ximhai.

'Ra ya xiedi ke ar mfats'i ja ya ximhai ngu ya Ximhai xi Hmunts'i nä'ä hmä da 'ñäni, ko ar nt'ot'e 'mui nt'ot'e nt'ot'e ne ya nt'ot'e nt'ot'e nuya nu'u nu'u ar Papa León XIV ne xingu ya ndu'mi njo, da hä ar 'mui xi hño ne ar prosperidad.

Wat'i, ar historial ya Ximhai xi Hmunts'i pa gi 'mehna hingi ge xi hño. 'Nehe ya numerosos conflictos armados ndezu ar formación ya Ximhai xi Hmunts'i, varios millones ya thuhmu, ya refugiados ne/o ya hyoya desesperadamente.

Xí thogi ya décadas, ya Ximhai xi Hmunts'i da tsoho da t'ot'e yá *'befi nte milenios*. Mi hñäto "'befi nte", pe 'mehna hingi bí éxito, 'nehe nä'ä mä ar 'nar nt'ot'ise ja ya Ximhai Ximhai. Pos hä, jar jeya 2015, ma thoki yá llamados "17 ya 'befi nte sostenible". 'Ra ya optimistas. 'Ra consideran 'nar fantasía utópica.

Dige ar utopía, jar 6 ar Mäyo ar 2016, gem'bu Papa Fransis, bí 'ñuni 'nar utopía europea humana da ár nijä ndi da 'BATS'I da hyoni Nunu continente. Wat'i, Nunu t'ähä ar Papa resultará da 'nar pesadilla (cf. Apocalipsis 18).

Pe porke cierta mfats'i ne éxito, pe ...

Diccionario Merriam Webster hmä da utopía ge "'nar lugar imaginario ja ya Ts'ut'ubi, ya leyes ne ya nkohi ja ya 'mui ya perfectos". Ar Biblia gi 'ñuti ke ar 'mui hingi tsa da resolver yá hñäki ir nge hä xkagentho:

> [23] O Hmö, di pädi 'ñu ar 'ñoho hingi xi ja xkäni; Hingä ja ar 'ñoho mi dä za pa gi 'ñut'i yá 'ño. (Jeremías 10:23, NKJV gatho ya nju da ñhö xähmö xkäni)

Ar Biblia gi uti ke ar mfats'i ja ya ximhai da nzämbi:

> [16] Ar hungöte ne ar nts'oni ja yá 'mui; [17] Ne ár 'ñu xi hño hinte ñehi. [18] Hinte msu Jö ante yá da. (Romanos 3:16-18)

Wat'i, xingu ya jä'i gi 'bu̲hu̲ mpe̲fi xkagentho nu'bu ár thandi 'nar 'mu̲i utópica ne 'nehe ya 'nandi tratan da involucrar ko Religione. Pe kasu̲ ninguno gi 'bu̲hu̲ dispuestos da seguir ya maneras ar único verdadero Jwä. Hingi ge da ningún nte nu'bu 'na ya 'befi ja ya Ximhai xi Hmunts'i wa ar Vatinä. Da 'ra (ne xingu ya 'befi ya za̲), nja'bu Komo 'ra ya contratiempos.

Pe, ne probablemente 'mefa xta hñäki masibo, ar njötsi ne confirmado ar klase ar hño ja ya ximhai (Daniel 9:27). Nu'bu̲ thogi, ndunthu̲ da ñhöñhö da cree ke ar 'mui da tähä 'nar 'mu̲i mäs johya ne utópica.

Xingu da tsi ya ntˈu̲pi “nte utópico” (cf. Ezequiel 13:10) njaˈo ya ntˈudi yä yä maravilla (2 Tesalonicenses 2:9-12). Pe rä Biblia hmä nuna ar hño hingi durará (Daniel 9:27; 11:31-44), a pesar de nä'ä ja ya ndunthi xi mä (1 Tesalonicenses 5:3; Isaías 59:8).

Ar idea nu'u̲ ha rä Hesu (cf. Juan 15:5; Mateo 24:21-22), ar 'mui xi ba hä utopía ja nuna 'xkä xe̲ni ts'o nu'bya' ge ar falso evangelio (Gálatas 1:3-10).

¿Nu'bu̲ ar 'mui ho̲ntho ar totalmente incapaz ar verdaderamente uni ar utopía, ¿'na klase ar utopía tsa̲?

Hä

Ár ndä Jwä da nja nuna ar planeta ne, mäs xti nde, nga̲tho ar eternidad, fantásticamente mäs hño.

2. ¿Te Evangelio bi predica rä Hesu?

Ar Biblia gi uti ge 'nar 'mui utópica, llamada Ndä Jö, da hñäki ya ts'ut'ubi jä'i (Daniel 2:44; Apocalipsis 11:15; 19:1-21).

Ha bi 'bui rä Hesu ár ministerio pts'i, bi ndunt'i möt'i ár ***nji ar Ndä Jö***. Nuya gehya mä Marcos:

> [14] Nu'u xta thogi ar Juwa bi 'bui jar fadi, bi zohna rä Hesu Galilea, mi mö ar Ndä Jö, [15] i bi xifi: «Ar pa bi tˈi, ne bi tsoni ar Ndä Jö. Ar arrepenti, ne gi cree ar Evangelio.» (Marcos 1:14-15.)

Ar ngäts 'i Evangelio 'bui ar pots'e griego transliterado komongu *ar euangelion*, ne ir boni "hño 'mehni pa" wa "te mpats'i". Ja ar 'ra'yo Testamento, pots'e inglesa "ndä hmä", ár nthe ko ár ndä Jwä, gi noni aproximadamente 149 ya 'nandi jar NKJV ne 151 ja ar *Biblia Douay Rheims*. Ar pots'e ar hñä griega transliterada komongu *basileia* da ir boni ár t'uni wa ndä realidad.

Ya reinos jä'i, nja'bu ngu ár ndä Jö, pets'i 'nar ndä (Apocalipsis 17:14), pets'i 'nar xeni geográfico (Apocalipsis 11:15), pets'i nge (Isaías 2:3-4; 30:9), ne pets'i mhädi (Lucas 13:29).

Nuwa ge ár ndui nt'uti pública de Hesu nä'ä gi uni Mateo:

> [23] Ne bi hesu gatho Galilea, bi uti ja yá sinagogas, mi m'uni ar evangelio ar Reino, (Mateo 4:23)

Mateo 'nehe registra:

> [35Mi] posu bi thogi gatho ya dähnini ne ya hnini, bi uti ja yá sinagogas, mi mö ar Evangelio ar ndö, (Mateo 9:35)

Ar 'ra'yo Testamento gi nudi rä Hesu pa zäntho:

> [33] Ne bi regna dige ar nguu de Jacob pa zäntho, ne de ár Ndä hinte da t'ot'e. (Lucas 1:33)

Lucas gi apura ke bi hñö ar Hesu bi hñö ár ndä Jö. Gi ñö nä'ä bi mönga rä Hesu:

> [43] Mi xifi nu'ụ 'mụ di uni ár ndä Jö ja ma 'ra ya dähnini, ngetho pa nunar xka pẹ'sẹ. (Lucas 4:43)

¿Xka ọde nunka mö'i? ¿Ha uni pa gi nu nˈọpa bi mö rä Hesu pa nda uni rä Ndä Jö?

Lucas 'nehe bi anfi rä Hesu *bi* ma ne bi uni rä Ndä Jö:

> [10] Ne ya apostol, nu'mụ mi mengi bi xifi gatho ya xki 'yọt'e. Ne nu'ụ bi tsi ne bi nu'ụ mi nu'ụ ja ya hnini nu'ụ mi nu'ụ ar dähnini n'a rä Betsaida. [11] Pe nu''mụ mi p'ụt'a mi m'ụni, bi tẹ'mi ne bi 'ñä de ár Ndä Jö. (Lucas 9:10-11)

Ar Hesu bi xifi ár Ndä Jö da uni ndunthi pa mi tẹni:

> [33] Pe di hyoni ndunthi ár Ndä ne ár xut'i, (Mateo 6:33)

> [31Pe] gi hyoni ár ndä Jö, ne gatho nuya ya xä suma. [32] Hinte te, tsi m'ụi, ngetho bi n'a rä nsu ri Dada uni ar ndö. (Lucas 12:31-32)

Ya cristianos bi HONI NDỤi Ndä Jö. Ọt'e nu'bụ ọt'e nuna ár ndu'mi prioridad nu'bụ komongu Cristo ndi tọt'i ne mi toki ár mengi ne ár ndöni. Ne nu'ụ mäs mi profanan Kristo, hingi họntho hinte honi ndụi Ndä Jö, ni siquiera mfädi te nä'ä mä. Xingu 'nehe creen falso da mfaxte ja ya mfädi ja ya mfädi ar ximhai ge Jwä tọ'mi ja ya cristianos. Ya hingi mödi ar Ndä Jö, hingi

'Bụ'bya nu'bya nu'ụ nu'ụ xi 'yọde, wa da 'yọde ya 'mui xi ts'ọt'e.

Hñeti 'nehe nä'ä drá ar Ndä da uni tsi t'ụtho (cf. Romanos 11:5). T'ot'e humildad pa da dispuestos da 'mụi ar tsi t'ụt'ụhwi.

Ár Ndä Jö tobe hingi xi 'bụi jar ximhại

Ar Hesu bi xipi yá segui tsa orar pa da ehe ar ndä nö'ö, jange nu'ụ ya mi möni:

> [9] Ndä nụ nöni, santificado rá tu thuhuu. 10 Ba tu ndö. Gi 'yọt'a tu nt'ụi (Mateo 6:9-10)

Ar Hesu bi zohni yá discípulos pa da mö ár Ndä Jö:

[1] Ne nu'bu̲ bi hyeki ár 'r̲e̲t'a ma yoho gatho ne bi uni nda pädi ya ts'ut'ubi gatho ya denu, ne bi ts'a̲pa yá ts'o̲ni . [2Mi] pe̲hni bi mö ár Ndä Jö. (Lucas 9:1-2)

Ar Hesu bi xipi ke ár 'bu̲i hotho himbi nö'ö ar Reino, ngu nu'u̲ mi 'bu̲ ar ximhai nu'u̲ nu'u̲ mi 'mu̲ mi tsi nˈo ár thuhuu nu'uä:

[28] Pe ha xta ts'oni ya demonios ya Espíritu Jö, makwäni xi zo̲fo ja ar Ndä Jö. (Mateo 12:28)

Ar verdadero ndä ge ar futuro — hingi nu'bya Komo Mark gi 'ñudi:

[47] Ne ha ri da̲ gi causa ya pecado, gähni nä'ä. Mäs xi hño pa gi ku̲t'i ár ndä Jö ko 'nar da̲, nu ga yoho ya da̲, pa da conjurar ... (Marcos 9:47)

[23Ar] Hesu bi handi mi nu'u̲ bi 'mu̲ mi 'mu̲ bi 'mu̲t'a yá nxu: «Xa mi zapi ja nu'u̲ mi pe̲ts'i yá bojä pa bi 'ñemba jar Ndä Jö. [24] Ne bi 'ñä yá hñä. Pe bi mengi bi dädi ar Hesu ne bi xi: «Bätsi, xä hñembi ja nu'u̲ mi pädi ja ya bojä pa bi nö'ö ár Ndä Jö! [25Ha] mäs hei pa ar camello bi thogi ár da̲ ar aguja da 'nar 'ñoho bi 'ñe jar Ndä Jö. (Marcos 10:23-25)

[25Majöni], di xi'i, ya hinda tsi ár ixi ar vid asta nö'ö pa di tsi 'ra'yo jar Ndä Jö. (Marcos 14:25)

[43] Ar Jose ar Arimatea, un miembro destacado ar Ts'ut'ubi, mi to̲'mi n'a rä Ndä Jö, bi zo̲t'u̲wi ár Ndä Jö, bi zo̲ho̲ yä mfats'i ... (Marcos 15:43)

Ar Hesu bi xipi ar ndä nu'bya hinga 'mu̲ nuna ar ximhai nu'bya:

[36Ha] rä Hesu bi dädi: «Ma Ndä hinga nuna ar ximha̲i. Ha ma Ndä bi 'yonga nuna ar ximhai, ma sut'u̲ nda ntui, pa ndi hinte di tsi ja ya judío; pe nu'bya Ma Ndä hinga nuwa.» (Juan 18:36)

Ar Hesu bi xifi ár ndä ehe 'me̲fa xta pengi komongu ár Tsi Tsi Ndä:

[31] Ha nu'bu̲ bi zohni ár bätsi, ne gatho ya santos anxe̲ ko Nunuga, nu'bu̲ da tsi jar trono ár ntu. [32Ne] gatho ya ximhai da hmunts'i ante

> Nununa, ne da ts'ot'e 'ra ma, ngu ar mei bi tsi yá dängo ya godi. [33] Ne da japi ár 'ye ar dyi, pe nu'bu ar hödi da izquierda. [34] Ne nu'bu ar ndä dö mi mönga mi 'ye, 'e, di bädi ma tada, hereda ár ndä hoki ndezu ar ndunthi ar ximhai. (Mateo 25:31-34)

Ngetho Ndä Jö hingi 'bui nuwa, hinda nthewi ar utopía xi hño asta 'mefa xi 'yot'e. Ngetho kasu ngatho hinte odi Ndä Jö, hinda odi hanja ár möts'i Ts'ut'ubi.

Ár ndä Jö hinda ehe «asta da zot'e ya jwä 'mui» (Romanos 11:25)—ne tobe hingi xi thogi.

¿Hanja bi mä ar Hesu bi dä ndä ndä Ndä?

Rä Hesu bi uni ra explicaciones de hanja rä Ndä Jö:

> [26] Ne bi xi: Ar Ndä Jö ngu ngu 'nar 'ñoho tsi yá 'mui jar hai, [27] ne da ähä nxui ne da nxui ne ar pa, ne ar semina tsi ne da pa, nu'u hinte pädi hanja. [28] Ngetho ar ximhai bi tsi xkäni: 'met'o ar hyo, nu'bu ár ñä, 'mefa ar grano ngatho yá ñä. [29] Pe nu'bu bi mui ar grano, ngut'ä japi ar hñu, ngetho xi zofädi ar sofo

> [18Ne] nu'bu mi xifi : ¿Hanja ra Ndä Jö? Ne ¿hanja ma gi hyäni? [19Ha] ngu ar mostaza, ne bi tsi ne bi japi ja yá mboduni; ne bi tut'i ne bi 'ñunga ar zaa ar dätä, ne ya ts'ints'u ar zä bi mafi ja yá rama. [20] Ne mi mengi bi xi: ¿Hanja ma gi hönga ár ndä Jö? [21] Ha ngu ar lidiña, bi tsi 'nar 'behñä ne bi 'ñägi hñu ya t'ot'e asta mi hyedi gatho ar fermento. (Lucas 13:18-21)

Nuya parábolas sugeren da, ndui, ar Ndä Jwä xí na pequeño, pe da 'yot'i ar dätä—jar ngäts'i da dige 'nar ximhai infinito.

Luke 'nehe grabó:

> [29] Ba ehe ar oriente ne ar owöni, ar norte ne ar sur, ne da hñudi jar Ndä Jö. (Lucas 13:29)

Nja'bu ar Ndä da mets'i ya jä'i ngatho ar ximhai. Hinga da limitar ja nu'u pets'i 'mui israelita wa ya ts'uhi. Ya jä'i, ngatho ya nt'ot'e, da 'ñudi nuwa jar ndö.

Lucas 17 ne ar Reino

Lucas 17:20-21 confunden ra. Pe nu'bu zohyoni nununä, nu nu'u ya jä'i xi ñuni ja rä Ndä Jö:

> [15] «Beato nö'ö togo da tsi ar thuhme jar reino Jö! (Lucas 14:15)

Ngu ya jä'i (ja ar futuro) tsi jar Ndä de Jö, hingi hontho ge xka gi nu'bu ja yá corazón, a pesar de ya mite traducciones yá malentendidos Lucas 17:21 da sugieren xäni.

Traducción AFV Lucas 17:20-21 to da faxki 'ra da ode:

> [20Ha] nu'ä nu'u 'mi dä 'mu 'bu 'mi 'bu rä Ndä Jö , bi dä za ne bi xi: «Ar Ndä Jö hingi ba ko ya observación; [21] Hinga xiñho: 'Gi hya, ¡'bu'bu 'bu'bu!' O, 'e, ¡'bu'bu gi 'ñöni!» Ngetho gi hya, ár ndä Jö bi 'bui ja nu'u nu'u 'ñö. (Lucas 17:20-21, AFV; xä 'nehe ya traducciones NASB ne ESV)

Ñä rä Hesu mi ñä ko ya fariseos hinda pengi, ya carnal ne ya hipócrita. Rä Hesu «bi dädi», — bi 'yot'a ya fariseos mi 'yani ar Hesu. Bí nega nda reconoci.

¿Mi 'ñägi jar NIJÄ? ¡Hi'nä!

Ar Hesu hingä mi ñä de ar nijä nˈa pa da dängi. Hingo mi ñä de ya sentimenä ja yá mente wa ar muji.

¡Rä Hesu mi ñäni de Su Dä Ndä! Ya fariseos himbi bi 'yani de nthogi ar nijä. Hinte mi pädi de ni 'na nijä 'ra'yo Testamento nˈa mi ndunthi ngutˈa. Hinte mi pehni de n'a rä tsi sentimiento.

¿Nu'bu 'na mbeni ar Ndä Jö ge ar IGLESIA — ne ár Ndä Jö mi 'befi ya fariseos — ¿Ar NIJÄ mbo ja ya fariseos? ¡Obviamente hi'nä!

Ngu nuˈu̲ ge xähmä ridículo, ¿haˈe? Mente ra traducciones protestantes pe̲t'u̲t'u̲hu̲ ra xeni Lucas 17:21 ngu «Ar ndä Jö bi 'bu̲ «mbo nu'u̲» (NKJV yá KJV), asta ar Biblia Católica *romana 'ra'yo Jerusalén* gi 'rats'u̲t'u̲t'e xi hño ngu «Ar ndä Jö 'bu̲i ja nu'u̲hu̲ga».

Ar Hesu mi 'yo̲t'a ja ya fariseos—mi 'yo̲t'a ar Ndä Nunu̲ ar Reino. Nu'bya ya fariseos mi mbeni mi to'o ár Ndä Jwä. Pe xi mfa̲. Ar Hesu bi nja ke himbi ge 'nar Reino ja ya jädi, wa limitado pa ya judíos, ngu mi mbeni (nixi 'nar nijä ngu nu'u̲ nu'bya creen). Ár ndä Jö hingi ge ho̲ntho 'na ja ya ndunthi ya jä'i ne ya visibles ya jä'i mi tsa señalar wa nu'u̲ ya jä'i ndi hñöni, ne bí mä: «Nuna gehna ge'bu̲, nuwa» wa «ge'ä ra Reino, nu'bu̲'bu̲».

Rä Hesu, nˈu̲, bi nˈä rä Ndä de nunä Reini, ngu nu mä rä Pilato (Juan 18:36-37). Qde ke rä Biblia tso̲kwa menudo gi japu̲'be̲fi ya ngäts'i «Reyää» i «reini» indistintamente (nt'ädi Daniel 7:17-18,23). Ar KING ar futuro Dä mi pa, nu'bu̲ e nu'uä, mi hyäni ho ha ha ya fariseos. Pe himbi dä reconocä ngu ár ndä (Juan 19:21). Nuˈbu̲ bi pengi, ar ximhai dä tsi dä japi (Apocalipsis 19:19).

Ar Hesu, ja nuya versos Lucas 17, pa gi pede ár ñoño, nu'bu̲ ár ndä Jö da goki GATHO AR XIMHAI (usando ar traducción Moffatt):

> [22Ha] yá mfädi bi xi: «Da zo̲ni ya pa nu'bu̲ da maa ne xi mahä'mu̲ da x'a'atho pa 'nar pa ar Dödö 'ñoho. [23Ha] ya jä'i da xihi: 'Gi hyandi, ¡'bubu̲ 'bu̲'bu̲'! 'Gi hyandi, ' bu̲'bu̲ 'bu̲'bu̲ 'bu̲ nu'u̲ nu'u̲ hinda dehe, [24] ngetho ngu ar jwe̲i da zohni 'nar ngehnu̲ hmets'i ma ma'na, nja 'bu̲ da 'ñe ar 'mu̲ da zohni ár pa. [25] Pe nu'u̲ da tse̲ti ndunthi yä 'mu̲i. (Lucas 17:22-25, Moffatt)

Ar Hesu bi mä bi destello ar rayo, ngu jar Mateo 24:27-31, pede ár ñoho zohni pa GOBERNAR ngatho ar ximhai. Rä Hesu hingi mä ke ár hnini hinda tsa xä hya nuˈbu̲ da pengi —da pädi (cf. Hechos 1:11).

¡Ne makwäni ya jä'i hingi reconocä ngu ár REYä (Apocalipsis 11:15) yä mfats'i kontra nu'u̲ (Apocalipsis 19:19)! Xingu da mbeni rä Hesu udi ar Anticristo. Rä Hesu himbi mä mi dä Ndä Jwä mi mbo ja ya fariseos—bi mä mahä'mu̲ mi 'mu̲i rä Dä ngetho ár hipocresía (Mateo 23:13-14). Hingo mi mä ar Hesu mi mä ke ar nijä ge ar Reino.

Ar ndä Jö ge 'naxtu̲i ya jä'i da uni ar pa da NDU̲i — ¡ngu ja ar resurrección ja ya za! ¡Totu, asta Abraham ne ma'ra patriarca aún hingi 'bu̲i (cf. Hebreos 11:13-40).

Ya discípulos mi pädi ke rä Ndä Jö mi mbo nu'u̲ nu'u̲ mi hyandi nu'u̲

> [11] Nu'u̲ ngu mi o̲de nuya ya hmä, bi mönga gi parábola, ngetho mi getuga Jerusalén ne ngetho mi mönga ar Ndä Jö xä neki ngut'a. (Lucas 19:11)

Ar Ndä mi ja ar futuro

¿Hanja dä pädi nuˈu̲ rä Reino? Ngu njapuˈmu̲ mä nˈni nˈa nˈa, rä Hesu bi enumera ya hechos proféticos (Lucas 21:8-28) yä gemˈa bi me̲ˈu̲:

> [29Gi] hyanda ar zá higo, ne gatho ya zaa. [30] Ha nu'bu̲ ya nu'u̲hu̲ gi gem'u̲hu̲ gi xädi nu'u̲ nu'u̲ ge nu'u̲ ar hñethe ge getu'mu̲. [31] Njange nu'u̲ **gi nu'u̲ nuya ya nu'u̲ gi thogi, pädi ge ar Ndä Jö ge getu'bu̲.** (Lucas 21:29-31)

Rä Hesu mi ne nda 'yo̲t'a ár hnini da temäni ya acontecimientos profeticos pa gi pädi hänge rä Reino. Rä Hesu ma mahä'mu̲ bi mä ár popa bi hyandi yä Ntheti ya acontecimientos profeticios (Lucas 21:36; Marcos 13:33-37). A pesar de ya hñä ar Hesu, ndunt'o yä ñhöñhö nu'u̲ xänä ya acontecimientos ximhai rä profeta.

En Lucas 22 & 23, rä Hesu mengi bi mu̲fi mi nu'u̲ rä Ndä de Jö mi 'naxtu̲i ge rä ndunthi ja rä futuro nu'mu̲ mi utsi:

> [15] «Ko ar ferviente hne di tsi nuna Pascua ko nu'u̲hu̲ antes di tsi ; [16] ngetho di xiñho, ya hinda tsi asta da ñuni jar Ndä Jö. [17 Ne nu'bu̲] bi tsi ar möpa, ne bi jamädi, ne bi xi: 'Gi 'yo̲t'e nu'u̲ gi nthe̲hu̲ ja nu'u̲ di nxi ja nu'u̲ nu'u̲i; [18] ngetho nu'u̲ di xi'mu̲i, hinda tsi ár ixi ar vid asta da zohni ár ndä Jö.» (Lucas 22:15-18)

> [39Pe] 'na gatho ya tsi himbi hets'u̲hu̲ mi blasfema ne bi mä: «Ha gar Mesías, salva ne nu'u̲ nu'u̲ 'nehe nu'u̲ bi salve.» [40Ne] bi mengi 'ne bi tsi bi tsi 'ne bi xi: «¿Ni gi pe̲'mi mi ntsu̲'ö rä Jö? Ngetho nu'u̲hu̲ 'nehe gi nˈu̲'ö ko nu'u̲. [41] Yä xi hño, ngetho dí m'u̲i, ngetho di jut'a

nä'ä mä nä'ä di hoji, pe nu''ṵ xi tsi 'yọ nu'ụ 'bụ xi 'yọ'mụ bi 'yọ'mụ nu'ụ xi 'yọ'ö. [43] Pe Mäshua bi xipi: Amen, di xi'i nu'bya gi 'bụ ko ngeki ja ar Paradiso. (Lucas 23:39-43, arameo ko ar ingles)

Rä Ndä Jö himbi ehe ngutˈo bi tho rä Hesu ngu nu'ụ rä Marcos i Lucas nu'ụ gi mụi:

[43] Ar Jose ar Arimatea, un miembro destacado ar Ts'ut'ubi, mi tọ'mi n'a rä Ndä Jö, bi zọt'ụwi ár Ndä Jö, bi zọhọ yä mfats'i ... (Marcos 15:43)

[51] Mi ngi Arimatea, ar dähnini ya judíos, togo 'nehe mi tọ'mi Ndä Jö. (Lucas 23:51)

Ra 'mẹfa ar resurrección (1 Corintios 15:50-55) nu'ụ yä cristiano da nzä pa bi ñut'i rä Ndä Jö, ngu bi registra Juan:

[3Mi] dädi ar Hesu ne bi xixi: «Xi makwäni, di xi'i, pa da 'na, pa da mengi 'bui, himbi xä nú ár ndä Jö.» [4] Nicodemo bí xifi: «¿Hanja ar 'ñọhọ ar 'ñọhọ nu'bụ ar xixida? ¿Ha ka bi ñoho ja ár jä'i ár nänä ne da 'bui? » [5Ar] Hesu bí dädi: «Xi makwäni di xi'i, pa da 'bụ ar dehe ne ár Espí, hingi ka 'ñäni jar Ndä Jö. (Juan 3:3-5)

Họntho ár hnini Jwä da nu'ụ ar ngäts'i ndä post milenio Jwä.

Nu'bya gi mäjuäni gi mäjuäni mä bi resucita rä Hesu, mengi bi uti de Ndä Jö:

[3] Nehe bi hñuts'i nu'ụ bi thogi ár dụmụi ya ndunti infalibles, bi hyandi nu'ụ ya yo'te ya pa ne ñä de ya xä Ndä Jö. (Hechos 1:3)

¡Ndụi yä ngäts'i yä hñä bi uni rä Hesu bi atho ár Ndä Jö! ¡Hesu bi zohna ngu ar mensajero pa nda uti nunä nunä Reino.

Rä Hesu bi 'yot'i rä apostol Juan bi 'yot'i dige ar Ndä milenario Jö mi 'bụ jar hại. Gi nu nä'ä bi 'yot'i rä Juwa:

[4Ha] mi handi yá anxẹ mi xäi xki decapitado pa ár testigo ar Hesu ne ár pọtsi Jö, togo himi adorado ar bestia ni ár tsita, ne himbi recibido

> ár marca ja yá ñä ni ja yá 'ye. Ne bi 'mui ne bi regna ko Jesucristo bi manga ya jeya. (Apocalipsis 20:4)

Ya primeros cristianos bi xifi mi mfädi ar Ndä milenario Jwä ge jar ximhai ne da hñäki ya Ts'ut'ubi jar ximhai ngu gi uti ar Biblia (cf. Apocalipsis 5:10, 11:15).

¿Por hango, ha ar Ndä Jö ge'ä mahyoni, hingi xi ode ndunthe ya xähmä?

Xi hño ngetho rä Hesu bi hu ar 'muise:

> [11] Ne nu nu'u bi xi: 'Xa xä''ʉ mfädi ar mönga ár Ndä Jö; pe nu'u mi 'bui fora, gatho ba jar parábola. (Marcos 4:11)

'Nehe nu'bya nu'bya ar verdadero ndä Jwä ge 'nar misterio pa kasu ngatho ngu ge 'nar dätä xeni ar plan Jwä (ga 'nehe ma he'mi mpefi, jar 'ñu jar www.ccog.org titulado: Ar MISTERIO ar plan JÄ ¿Yogo'ä da t'ot'e xka? ¿Yogo'ä Jwä gi 'yot'e?).

Gi pe, 'nehe, mi mädi rä Hesu bi mä ar ngäts'i (ar xeni) da zoho (ngutˈa) DESPUÉS da hñö ar njyohni ar reino mä jar ngatho ar ximhai komongu TESTIGO:

> [14] Ne nuna ar Evangelio ar Ndä da mö jar ngatho ar ximhai komongu testigo gatho ya ximhai, ne nu'bu da zoni ár ngäts'i. (Mateo 24:14)

Ar nfädi ar hmä hmä hmä Ndä Jwä mahyoni ne da dähä **nuya ya tiempos ngäts'i**. Ge 'nar "hoguma 'mehni pa" ngu ofrece ar hño esperanza ja ya deficiente 'muhñä, a pesar de nä'ä xi uti ya ndu'mi mfämuhñä.

Nu'bu nu'u nu'uhu ya hñä ar Hesu, da 'bui majwäni ar jä cristiana hño da 'bui nunu Evangelio ar Ndä nu'bya. Nuna da to ndu ar prioridad pa ar nijä. Ne pa gi 'yot'e xi hño, da njapu'befi ndunthe ya hñä. Nuna gehna nä'ä da t'uni ar nijä continua Jwä da t'uni. Ne jange nuna ar folleto xi xi nthuts'i ja ya decenas ya hñä.

Ar Hesu bi xipi ma'mu himbi mä ár 'ñu:

> [13] «Thogi ir nge ar goxthi estrecha; ngetho nthi nthi ndunthe ge goxthi ne ndunthi ge ar 'ñu da conduce ar destrucción, ne jawa xingu mi o̲t'u̲hu̲ ja ya nuna. [14] Ngetho ar estrecho ge goxthi ne hñembi ge ar 'ñu conduce ja ar nzaki, ne jawa tx'utho mi 'bui. (Mateo 7:13-14)

¡Ar Evangelio ar Ndä Jö ge da nzaki!

Ar tsa̲ da mfädi gi nu nu'bu̲ mäs xingu ya cristianos profesan mä otho ar idea ke ar énfasis Cristo mar mfädi ar njot'i ar ndä Jwä, ya teólogos ne ya historiadores ya nsa̲di xi tso̲kwa menudo xi odi ke nuna gehna nä'ä di uti ar Biblia.

Toge, rä Hesu mi to̲'mi yá discípulos bi uti ar Evangelio ar Ndä Jö (Lucas 9:2,60). Ngetho nuˈu̲ rä Ndä da hñudi ja ya leyes Jö, da tˈu̲ rä hño yä prosperidad—yä hombi njutˈi nˈi nˈa nˈi nˈa nuya ya leyes nuˈu̲ mä 'ñudi rä hño (Salmo 119:165,172; Efesios 2:15).

Ne nuna ar hño mfädi ar Ndä bi pädi ja ya Ts'ut'ubi Antiguo Testamento.

3. ¿Mi pädi ar Reino ja ar Antiguo Testamento?

Rä ndu̲i yä ngäts'i yä ngäts'i yä njä rä Hesu mˈä mfädi rä Evangelio Dä Jä (Marcos 1:14-15; Hechos 1:3).

Ár Ndä Jö bi xäni n'a n'a rä Tsi Äjuä mi pädi xä'ä ngu bi möni ja yá Biblia, nu'bya dí hu̲ ar Antiguo Testamento.

Daniel bí xifi dige ar ndä

Ar bädi bädi Daniel bi 'yot'i:

> 40 Ne ar goho ndä da tsa xí nze̲di ngu ar hierro, ya ke ar hierro da 'wagi ya xe̲ni ne ts'oni ga̲tho; ne ngu ar hierro da ts'ot'i, nunu̲ ndä da ts'ot'e ya xe̲ni ne da ts'ot'i gatho ma 'ra. 41Ne mi nú'ahu̲ yá pies ne yá dedos, da xe̲ni ar barro ar potare̲, ne da xeni ar hierro, ar ndä da nthe; toge ár ndunthi ar hierro da 'bu̲i nu'ä, ngu xähu̲ ar hierro xi hño ko ar barro cerámica. 42 Ne ngu yá pies mi 'naxtu̲i ar hierro ne ar xeni ar barro, nja'bu̲ ar ndä da da 'naxtu̲i xí nze̲di ne da 'naxtu̲i frágil. 43 Ngu nu'u̲ gi hyandi ar hierro nxuts'i ko ar barro cerámica, hinda mfaxte ko ya 'ñoho; pe hingi da pegar ja ya jä'i, ngu ar hierro hinte ko ar barro. 44 Ne ja yá pa nuya tsi tsi Jö hñunga da tsi nuni da tsa tsa ts'o̲t'e; ne ar ndä hingi da zogi ja ma 'ra ya jä'i; da ts'o̲t'e ya xe̲ni ne da tsi gatho nuya reinos, ne da zämbi pa zäntho. (Daniel 2:40-44)

> 18 Pe ya santos ar mäs mar hñets'i da hñä ar Ndö, ne da posee ar Ndä pa zäntho, asta pa zäntho ne zäntho. (Daniel 7:18)

> 21 —Mi hyandi; ne ar nöni mi o̲nga ja ya santo, ne bi mähni kontra nu'u̲, 22 Asta bi zofo ar Dä Tsi ya pa, ne bi mä ja ya santo, ne bi zofo ya dängo ya santo. (Daniel 7:21-22)

De Daniel, di meya nu'bu̲ da zo'bu̲ nu'u̲ da 'mu̲ da 'yo̲t'a rä Ndä da tsi ya regnos nuna ar ximha̲i ne da durar pa zäntho. Di meya 'nehe ya santos da 'yo̲t'a ár 'me̲i ja rä ndä nuna ar ndö.

Dí porciones ya profecías Daniel ya pa ma pa ar 'nanthebe je̲ya XXI.

Gi ñö ra thogi ar Nuevo Testamento:

> 12 —Ya 'ret'a ya ndöni xähu ya 'rey nu'u xi hñä tobe, pe bi t'ot'e ya ts'ut'ubi 'nar ora ngu ya tsi ko ar bestia. 13 Nuya gehya 'nar xka t'ot'e, ne da uni ár ts'ut'ubi ne ár ts'ut'ubi ar bestia. 14 Nuya da uni ar hñäki ko ar Ote, ne ar Oje da zoni, ngetho ar Ndä ya ndä ne mar ndä tsi ya rey; ne mi 'bui ko Nunu ar hñä, da jwahni ne da fi. (Apocalipsis 17:12-14)

Nja'bu nthewi tanto jar Antiguo Testamento como ár 'ra'yo mfeni da da uni ár ndä pa ar ximhai ko 'ret'a ya xeni ne da Jwä da tsi ne da ts'ot'e ár Ndö.

Isaías bi utsi dige ar ndä

Jwä bi 'bui Isaías pa nda 'yot'i dige ar ndui xeni jar Ndä Jwä, ár ndä 'befi ya jeya conocido komongu ar milenio, nja'bu:

> 1Ha da zohni bastö ar bastö ár talo ar Jesse, ne ár rama da t'uni yá raíces. 2Ár Espíritu ar Hmö da tsamuyabi dige nu'ä, Ár Espíritu ar sabiduría ne ár 'yode, Ár Espíritu ar ts'ut'ubi ne ar tsi ts'e, Ár Espíritu ar conocimiento ne ár ntsu ar Höngu.
>
> 3 Ha ár ntsu ar Hñoho, ne hinda juzgar yá da, nixi da jäts'i ár odi yá oi; 4 Pe xi hño da juzgar ya hyoya, ne da jäts'i ko ya hyoya
>
> Ya hoki ar hai; Da pefi ar hai ko ár bariya ár ne, ne ko ár suflo yá xine da hyo ya ts'e. 5Ar xutä ge ár nt'ot'e yá bojä, ne ar fihña ár 'beni.
>
> 6 —Ar laje 'nehe da toki ko ar t'ot'e, ar leopardo da 'beni ko ar t'ot'e ar t'ot'u, ar t'ot'e ar t'ot'e ne ar tsi mönga gatho; Ne ar tsi bätsi da tsi gatho. 7Ar baga ne ar oso da 'befi gatho; Ne ar lyon da t'uni komongu ar 'bei. 8Ar bätsi hñui da 'ñeni ár oni ar cobra, ne ar bätsi desteta da 'ye'mi jar onga ar k'eñä. 9 Hinte da hui ni da tho jar gatho ma tsi nsadi, Ngetho ar ximhai da ñuts'i ar conocimiento ar Humbu ngu ya dehe da t'oki ar däzabi.
>
> 10 «Ne nö'ö nö'ö ar pa da 'ra ra Hmunts'i de rä Jesse, togo da hyenä bi 'yot'a rä hnini; Ngetho ya jwä 'mu da hyoni 'ne 'ne da ngi ngi ntho.» (Isaías 11:1-10)

Mä nä'ä di mä nuna ngu ar ndui xeni wa ar ndui fase ar Ndä Jö, ge nuna gehna 'nar pa da tsa tx'u̲tho ('bu̲ 'be̲tho pa nu'bu̲ ar dähnini santa, 'ra'yo Jerusalén bi ñäñho ñu̲ni, Apocalipsis 21) ne durará 'nar mil ya je̲ya. Isaías confirmó aspecto físico nuna ar fase nu'bu̲ bi 'ño ko:

> [11Ha] da zombi nunu̲ ar pa Mi 'ñoho ár 'ye̲ ma ma yoho Pa da uni bi hñäni ár 'ye̲ Pa nda uni bi dä uni ár hnini da gohi, De Asiria ne Egipto, De Patros ne Cus, De Elam ne de Shinar, De Hamath ne ya isla ar däzabi.
>
> [12Ha] da tsi yá bandera ya ximhai, ne da hmunts'i ya proscrisos Israel, ne da tsi ya d'o̲ni Judá ndezu̲ goho ya ts'o̲t'e ar ha̲i. [13] Ngu da ma ár nthödi Efraín, ne da xäki ya adversarios Judá; Efraín hinda entuya Judá, ne hinda tsi Efraín. [14] Ne nuya da nsa̲ni yá 'ñewi ya filisteos nu'bu nu mi owöni; Gatho da sobs'i yá hnini Oriente; Nuya ya jä'i Edom ne Moab; Ne ár hnini Amón da t'o̲t'e. [15Ha] ar Pale da tsi yá hñä ar däzabi Egipto; Ko ár dädi tsi ár dängo da t'ot'e ár puño dige ar däthe, ne da tsi ja ya yoto ya dähi, ne da zohni ya jä'i da tsi ar nho ar bozo. [16] Ha 'nar ma'ño pa bi dä 'mu̲ ár jä'i da gohi ar Asiria, ngu mi zohi Israel, ar pa bi ehe ar ximhai Egipto. (Isaías 11:11-16)

Isaías 'nehe bi 'yot'i:

> [2] Nu'bya da thogi ja ya ngäts'i ya pa da t'ot'e ar t'o̲ho̲ jar ts'o̲ho̲, ne da ts'o̲t'e mañä ya t'o̲ho̲; Ne gatho ya ximhai da fluye asta nuna. [3Ha] xingu ya jä'i da zohna ne da xi: "Gi ehe, ne ga ma jar t'o̲ho̲ ar Hñoho, Asta jár nguu Jö ar Joke; Nu'ä da uti yá 'ñu, ne ga 'ño ja yá 'ñu." **Ngetho ya Sion da ma ar ley**, ne ár Pale ndezu̲ Jerusalén. [4] Da jut'i ja ya ximhai, Ne da nts'o̲ni ndunthe ya jä'i; Yá nxu̲'mu̲ jar arado, ne yá lanza ja ya g'ancho; **Ar ximhai hinda gu̲ts'i ár hyoya kontra ar ximhai, hingo da meya ya hñäki**. ... [11] Yá mfädi ar 'ño̲ho̲ da huya, ár altanya ya jä'i da nk'ot'i, ne ar Hmö ho̲ntho da tsi jar pa. (Isaías 2:2-4, 11.)

Njaˈu̲ ge rä tiempo utópico de rä hnini ximhai. Ngätsˈi, nuˈu̲ da njaˈu̲ nzämˈo, ko rä Hesu. Mä mä ndunthi yä Escritura (Salmo 90:4; 92:1; Isaías 2:11; Oseas 6:2), rä Talmud judío gi uti nuˈu̲ mähyoni 1.000 jeä (Talmud Babilónico: Tratado Sanedrín folio 97a).

Isaías bí inspiró pa 'yot'i 'nehe nä'ä da kuhu:

> [6] Ngetho nu'ų bi 'bų ar bätsi, bi t'uni ár bätsi; Ne ar ts'ut'ubi da mfädi ár 'ñe. Ne ár thuhuu da hu Xí na nzatho, Consejero, Tsi Tsi Jö, Däta eterno, Dähnini xi hño. [7] De ár Ts'ut'ubi ne xi hño hinda ngäts'i, Ar mfädi ar David ne dige ár ndö, Da 'yot'i ne da t'ot'e ko mä ne ar ts'ut'ubi Ndezu nununä pa nunuga, asta pa zäntho. Ar zänä ar Ndä ya ts'ot'e da hoki 'bui. (Isaías 9:6-7)

Gi ñö Isaías bi mä ar Hesu bi ehe ne da t'ot'e ar Ndä ko ar Ts'ut'ubi. Mente xingu mi profesa Cristo xi mä nuna thogi, hontho jar disyembre ya jeya, nzäm'bu xi thogi ja da profetiza nä'ä ge da 'bui rä Hesu. Ar Biblia gi 'ñudi ne ar Ndä Jö pets'i 'nar ts'ut'ubi ko leyes dige ya hyo, ne da Hesu da ndä dige nununa. Isaías, Daniel ne ma 'ra bi profetizo.

Ya leyes Jö bi 'ñu ar möte (Mateo 22:37-40; Juan 15:10) ne ár ndä Jö da t'ǫhni n'a nˈotˈi nˈo nˈa rä Dä mä ja ya lädi. Jange rä Ndä Jö, a pesar de hangu jar ximhai xää, da tˈųi rä hne.

Salmos ne nö'ö'ö

Hingi hontho mi Daniel ne Isaías mi bädi Jö bi bädi bi 'yot'i dige ar ndä da zoho Jö.

Ar Ezequiel bi mbeni pa nda 'yot'i ke ya *gatho* ya *xeni* hnini Israel (hingi hontho ya judíos) mi 'yot'e mi 'yot'e nu'bu ár dätä tribulación mi hmunts'i jar ndä milenio:

> **[17] Ne nu'ų nu'ų 'bų nu'ų bi mä ar Hmö Jö: «Ga uni ja ya hnini, di uni ya ximhai ho xi pädi, ne di uni ar ximhai Israel. » [18] Ne nu'ų nu'ų nu'ų nu'ų 'bų yá tsi ne gatho yá abominaciones nu'ų nu'ų ha nu'ų nu'ų 'yǫt'e. [19Ne] nu'ų ga uni 'nar mųi, ne ga japi 'nar 'ra'yo espirite mbo nu'ų, ne da jųt'a ár mų xi pęhni ár ngo, ne da uni ár mų ar ngo, [20] nu'ų ya mi tsi ne da zeki ma nthäki ne da 'yo; ne da ma hnini, ne di 'yǫt'a ár Jö. [21] Pe nu nu yá mųi pęfi teni yá detsödi ne yá abominaciones, ma ga tsi yá męfi ja yá yá ñä, mä nu'ų ar Hmu Jö. (Ezequiel 11:17-21)**

Ya mẹdi ya tribu Israel hinda 'yọt'e ya hñẹhi, pe da t'ọni yá ts'ut'i Jö ne da hẹt'a ya ndẹni (Levítico 11; Deuteronomio 14).

Gi ñu nu'ạ nuya ja ya Salmos dige yá hoga mfädi ár Ndä Jö:

> [27Ha] ya ngäts'i ar ximhại Gi beni ne da zohni ar Däho, ne gatho ya mengu ya ximhai Tsa da adorar delante nu'ụi. [28Ngetho] ar Ndä ge ar Däho, ne Go ya ximhai. (Salmos 22:27-28)
>
> [6] Rá trono, Jö, ge pa zäntho yä zängu; Ar cetro ar xutä ge ar cetro ri Ndö. (Salmos 45:6)
>
> [1] ¡O, hye ko ar Hmö 'nar 'ra'yo canción! Gi hyudi ar Hño, gatho ar hại. [2] Gi hye ar Hmö, bendí ár thuhuu; Proclamar yá hño noticia ár salvación ar pa pa da pa. [3] Gi declarar ár Xoma ja ya ximhai, yá maravillas ja gatho ya hnini. (Salmos 96:1-3; 'nehe cf. 1 Crónicas 16:23-24)
>
> [10] Gatho yá 'bẹfi da alabar, o Hmö, ne yá santos da bendiga. [11] Ne da ñä de ár ngo nthogi, ne da ñä de ri ts'ụhwi, [12] Pa da tsi pädi ja ya bödö ya jä'i yá nts'ọt'e, ne ár mönga m'ụnga ár ndö. [13] Ri ndä ge ár ndä eterno, ne ár mfädi daraña gatho ya 'mui. (Salmo 145:10-13)

Ndunthi yä escritores ja rä Antiguo Testamento bi 'yot'i 'nehe de ya 'na'ño instituto ar Ndä (ngu, Ezequiel 20:33; Obadias 21; Miqueas 4:7).

Nja'bụ nu'mụ nu bi 'bụi rä Hesu bi uti ár njyo ar Ndä Jö, ár nt'ụi mi uni m'ụhni ko ár mfeni básico.

4. ¿Rä apostol bi utsi ar Evangelio ar Reino?

Ngetho ndunthi nu'ụ yä njyohni ge ya hoga mfädi dige ar jä'i rä Hesu, ge makwäni bi mfädi ya segui rä Hesu bi t'ädi ar Evangelio ar Ndä Jö. Esa ge rä mfädi bi duki rä Hesu.

Apostol Pablo bi utsˈi rä Ndä Jö yä Hesu:

> [8] Ne bi ma jar sinagoga ne bi hñö bi ntsa hñu ya zänä, bi mä ne bi mfädi dige yá ndä Jö. (Hechos 19:8)
>
> [25] Ne ma, nu'bya di pädi gatho gatho, ja nuya di ma mö ár Ndä Jö. (Hechos 20:25)
>
> [23] Ha nu'ụ nu'ụ mi tsi 'nar pa, ndunthi bi zofo ja yá 'mụi, togo bi mä ne mi ntsa solemnemente de ár Ndä Jö, bi pädi bi pädi dige ar Hesu gatho ar Ley Moises ne ya Däta ya Dähi, ndezụ ar xudi asta ar xudi. ... [31] Mi mö'i ár ndä Jö ne bi uti ja ya nä'ä da zoni ar Pale Jesucristo ko ngatho yá mfädi, ni hinte bi nzäi. (Hechos 28:23,31)

Ñö nu'ụ rä Ndä Jö hingä hontho bi m'ụhni rä Hesu (anke bi mfädi rä xeni nunä), ngu Pablo 'nehe bi uti de rä Hesu ngehnụ de nä'ä mfädi rä Ndä Jö.

Pablo gehni 'nehe mi hyehni Jwä, pe tobe mi hyonjwa ar Ndä Jö:

> [9] ... di predicamos ar Evangelio de Jö ... [12] Mi dä za dä za Jö mi hu ár propio Ndä ne xomhahaha. (1 Tesalonicenses 2:9, 12)

Ar Pablo bi hu 'nehe ar Evangelio Cristo (Romanos 1:16). Ar «hoga 'mehni» de rä Hesu, ar 'mehni pa bi utsi.

Pets'i ke himi hotho bi nji dige ar jä'i Jesucristo wa xa ar salvación jä'i. Pablo bi mä ar Evangelio Cristo mi mfats'i 'bụi da 'yot'e ar Hesu, ár mengi ne ár mä Jö:

> [6] ... Jö da jut'i ko tribulación nu'ụ mi ts'ụhụ gi ts'ụhni, [7] ne da uni nu'ụ nuya ya tsi ntsayagi ko nu'ụ ar Pale Hesu bi revelado ar ñuni ko yá tsi tsi nts'ọt'e, [8] jar tsibi ardiente di njöni nu'ụ pädi Jö, ne nu mi hinte mi ọdi ar Evangelio nu'ụ Äjuä Jesucristo. [9Nuya] da castigado

ko ar destrucción eterna de ár 'bui ar Dähne ne de ár nts'o̱i ár ts'e, [10] nu'bu̱ bi zohni hä, nu'ˈbu̱ yä nˈu̱i ja yá tsi ne da admirado ja gatho mi mfädi, ngetho ma testimonio ja nu'u̱ bi creo. (2 Tesalonicenses 1:6-10)

Ar 'ra'yo Testamento gi 'ñudi ar Ndä ge 'naxtu̱i da tsí, hingi nu'u̱ nu'u̱ di tsi xi hño:

[28] Di di t'ädi n'a rä Dä Tsi Äjuä. (Hebreos 12:28)

Podemos mfädi ne to̱'be 'mu̱i jar Ndä Jö nu'bya, pe hingi di thoki xi hño.

Pablo mi confirmó específicamente nu'bu̱ bi thoki ár Ndä Jö komongu ngi nxui, ngu thogi *'mefa xta* resurrección:

[50Nu]'bya nu 'ä xihi, düy, nu'u̱ ar ngo ne ar ji hingi tsa heredar ar Ndä Jö; hingo ar corrupción hereda ar incorrupción. [51] Gi hesi, di xi'i n'a ar misterio: Hingi ga ädi gatho ga ä, pe to̱ ga mpajuä— [52] 'na t'olo ora, ko ár nts'o̱t'i ár da̱, ja ár ngäts'i trompeta. Ngetho ar trompa da zu̱ni, ne ya animä da tsät'u̱ts'i incorruptible, ne da mpabi (1 Corintios 15:50-52)

[1] Di nt'ungi jange Äjuä ne ar Ndä Jesucristo, togo da juzgar ya vivos ne ya animä ja ár aparecyo ne ár ndö.

(2 Timoteo 4:1)

Ar Pablo hingi ho̱ntho bi xipi nunki, pe mi 'nehe mi tsi rä Hesu bi uni rä Ndä Jö Tada:

[20Pe] nu'bya Cristo bi tsi ja ya animä, ne xi bi 'yo̱di ya primeros frutos nu'u̱ xi dö äju. [21] Ngetho ngetho ya jä'i bi zobi ar morte, ya 'ño'ño bi zo̱ho̱ ja ar resurrección ya animä. [22] Ngetho ngu Adán bi du, nja'bu̱ ja ar Cristo da huni gatho da vivo. [23] Pe kadu̱ 'na ja yá 'bu̱i: Cristo yá ndu frutos, 'me̱fa nu'u̱ mi 'yo̱t'e Cristo ja ár ehe. [24] Nuˈu̱ zo ar ngäts'i, nu''mu̱ xta uni ar Ndä Jö Tada, nu'bu̱ da japi xää gatho ar ts'ut'ubi ne gatho ar ts'ut'ubi ne ar ts'ut'ubi. [25Ngetho] di rexidi asta xi japi gatho ya tuhni ha yá yo. (1 Corintios 15:20-25)

Pablo 'nehe bi xipi ke ya injusto (ya dä tsi ya mandamientos) hinda heredar ar Ndä Jö:

> [9] ¿Hinte gi pödi nu'ụ hinda heredar ar Ndä Jö? Hinga gi jụi. Hingar fornicadores, ni idólatras, ni ya adúlteros, ni ya homosexual, ni ya sodomitas, [10] ne ya be, nixi möni, ni ya tijo, ni ya difamadores, ni ya extorsionadores da hereda ár Ndä Jö. (1 Corintios 6:9-10)

> [19] Nu'bya ya obra ar ngọni, nu'ụ geya: adulterio, fornicación, ts'ụi, obsacia, [20] idolatría, mö, hme, möni, jöni, jẹts'ụ, estalli, estallidos ira, ambiciones egoísta, disensiones, herejías, [21] enjuä, hyo, ts'uts'i, mhöni, ts'ọhọ ne nja'bụ; ja di mö'ö gi mö'ö ya mpaku, ngu mi mönga bi mönga bi thogi , nu'ụ mi mbeni nu'ụ nda mbeni ar Ndä Jö. (Gálatas 5:19-21)

> [5] Ngetho nu'ä gi pädi, nunar fornicador, ni nö nxui, ni nö nö'ö, togo ar idólatria, pẹts'i ni 'na jar ndä Cristo ne Jö. (Efesios 5:5)

Jö pẹts'i yá nthuts'i ne da dömbi ar arrepentimiento ya nts'o pa da pädi ár ndä pa nda pädi ár ndä Jö. Ar hñäñho Jwä mahyoni pa ga hä ar Espíritu Santo, nja'bu ngu da zohni ar salvación:

> [29] ... Pedro ne ya apostol ... bí mä: «Dí obliga da hominsẹ Jö ha ya jä'i. ... [32] Ne dí testigo nuya ya hmä, ngu nu'ụ ge rä Espíritu Santo, ke Jö xi uni mi tsi mi tsi.» (Hechos 5:29,32, AFV)

> [5] Cristo ... [8] Anke mi bätsi, toge bi meya mfats'i ja ya bede mi tsi . [9] Ne xki perfeccionado, bi eje ar autor ar salvo eterno gatho mi ts'ọdi, (Hebreos 5:5,8-9)

Apostol Pablo bi göpi ne ra himbi uti n'a rä Evangelio de rä Hesu ge ar ñhöñhö, pe mạ ar nt'ot'e ar m'ụi:

> [3] Mi hño n'a rä Äjuä yä hño de Jö yä Äjuä Jesucristo, [4] mi uni pa nu'ụ yä pecado, pa nda tsi ga tsi nuna ar xẹni tsi nu'bya, mä ár nts'on Jö ne Tada, [5] togo da xomöhni pa zäntho ngetho. Amén. [6] Di beni mi pengi ngut'ä ngut'ä di nu'ụ mi dä bi xähi bi m'ụi ja ar m'ụi de Cristo, pa bi hẹhni mahä, [7] Nä'ä hingi ma'ä; pe jawa ra mi döni ne gi pervertir ar Evangelio de Cristo. [8] Pe njange nu'ụ nu'ụ wa ar

> anxe̲je nˈu̲, dä uni nˈna nˈa näˈä di mˈo̲tˈu̲ näˈä di mˈu̲ˈi, he̲ˈu̲ da mˈo̲di. (Gálatas 1:3-9)
>
> [3] Pe nu'u̲ di temu̲'ö n'a rä m'u̲i, ngu ar k'eñä bi za̲ rä Eva ja yá astuta, njaˈo 'ra ja yá mentesˈi xi 'yo̲tˈi rä simpänä bi 'ñesˈi. [4] Ngetho nuˈu̲ˈo nuˈu̲ˈi nuˈu̲ˈo nuˈu̲ˈi nuˈu̲ di mˈu̲ˈi nˈa nˈi nˈa nˈä nˈa nˈä nˈa nˈi nˈa nˈä nˈo nˈa nˈä nˈo nˈa nˈä nˈa̲ˈi nˈa ˈnar evangelio nˈä nˈä nˈi ’ä xka mä häˈö —ị gi tse̲'së hä! (2 Corintios 11:3-4)

¿Temu̲ mar ar hmä "ma'na" ne ar "diferente", pe nthäki, ar Evangelio?

Ar nt'o̲'mi hmä pe̲ts'i ndunthe ya xeni.

Da general, nzämˈi rä Evangelio mä mfädi nuˈu̲ pe̲ˈi pe̲ˈä pe̲tsˈi da tsi tsi 'mu̲ˈi majwäni ár 'ñu mientras mä pädi (cf. Mateo 7:21-23). Gi hoki da nˈa rä egoísta.

Ar k'eñä bi engañe ar Eva pa nda da̲i 'nar fno evangelio pa 6000 ya je̲ya (Génesis 3) — ne ya jä'i xi creído ke pädi mäs xi hño da Jwä ne tsa da jäts'i hño ne ts'o nts'o pa hä xkagentho ndezuk. Hää, 'me̲fa bi zo̲ho̲ ar Hesu, ár thuhuu mi tso̲t'u̲hu̲ tso̲ho̲ ja yá nts'oni Evangelios —ne 'me̲hna xi 'yo̲t'e ne da 'ño asta ar pa ar ngäts'i Anticristo.

Nu'bya nu'bya ja rä Apostol Pablo, ar falso Evangelio mi esencialmente 'nar mezcla gnóstico/místico majwäni yä error. Gnósticos mi cree gatho mi conocimiento hontho mi mahyoni pa da uni rä visión espiritual, da 'ñent'i ar salvación. Ar gnósticos mi 'me̲tˈi mi cree nä'ä mi 'yo̲ni mi 'yo̲ni mi 'mu̲i n'a rä consecuencia xi hño ne mi opone rä Mäjuä ja ya nt'ot'e de séptimo pa ya sabbato. Uno nuˈu̲ ndui dä zo mi Simon Mago, mi bi reprendido yá gätsˈi rä apostol Pedro (Hechos 8:18-21).

Pe hingi hei

Ar 'ra'yo Testamento gi 'ñudi Felipe bi uti ár ndä Jö:

> [5Ne] gem'bu̲ Felipe bi mñäñho ar dähnini Samaria ne bi mö ar Cristo. ... [12] Mi creyó Filipo ngu mi mö ya nsu ár ndä Jö ... (Hechos 8:5,12)

Nja'bu̱ bi mfädi rä Hesu, Pablo ne ya discípulos bi mönga hingi xa hño dä ñut'i rä Ndä Jö:

> [24] Ne nu mi handi ar Hesu mi zo̱ni xi dumu̱, bi xi: —¡Xa mi za ya mi pe̱ts'i yá boya bi dä Dä Jö! [25] Ngetho ge mäs hei ar camello bi thoka ja yá da̱ ar aguja da ne ar 'ño̱mbi bi dä Kwä.
>
> [26Ne] nu mi o̱de mi xii: ¿Togo'ö nu'bu̱ ar tsa da salvo?
>
> [27] Pe mi mä —Ya xä pa ko ya jä'i xähmö ko Jö. (Lucas 18:24-27)
>
> [22] «Di di thogi ja ndunthi tribulaciones ja rä Ndä Jö.» (Hechos 14:22)
>
> [3] Di uni bi jadi Jö nzäm'bu̱ nu'u̱, döni, ngu möni, ngetho ja yá nt'eme ne nu'u̱ ja ya nijä Jwä pa ri paciencia ne yá nt'eme gatho yá persecuciones ne yá tribulaciones nu'u̱ gi tse̱ti, [5] Ne bi manifiesta ar nt'i mä mä Jwö, pa nu'u̱ gi 'ñudi mfädi ár ndä Jö, ngetho nu'u̱ gi tsi; [6] Ngetho ge xka xa ko Jö pa da tribulación mi da̱ts'u̱hu̱, [7] yä ungi nö'ö di mu̱i ko nu'u̱ nu'u̱ 'bu̱ ar Pale Hesu bi revelar ar ñuni ko yá tsi anxe, (2 Tesalonicenses 1:3-7)

Ngetho ya dificultades nuna ar pa, ho̱ntho ra nu'bya xi mfädi ne da m'ets'i nuna xe̱ni (Mateo 22:1-14; Juan 6:44; Hebreos 6:4-6). Ma 'ra da huwi mäs xti nde, ngu ar Biblia gi 'ñudi mi 'ñedi mi 'yo̱i jar espiritu da zohna da entende', ne nu'u̱ mi quejö da meya doctrina» (Isaías 29:24).

Rä apostol Pedro bi mönga rä Ndä bi nzäm'u̱, ne mi tsi rä Evangelio de Jö tsi da tsi nsu wa mi mä nö:

> [10] Ha nu'u̱ däni, däni, xänge aún mähyoni pa gi 'yo̱t'a ri m'u̱i yä njutsˈi, ngetho ha gi o̱'mu̱ nuya ya pa gi tropezo; [11] Ngetho ngetho rä ñut'i da ñhöñhö ja ya n'mi Ndä ne rä Salvador Jesucristo. (2 Pedro 1:10-11)
>
> [17] Ngetho xa zo̱ho̱ ar pa da dumu̱i ár mfädi jar nguu Jö; ne ha nu'bu̱ gi du̱i ko nu'u̱ nu'u̱ 'me̱, ¿te da nja nu'u̱ nu'u̱ hinte rä Evangelio Jwä? (1 Pedro 4:17)

Ya ngäts'i libros de la Biblia ne ar Reino

Ar Biblia gi uti «Jö ra hne » (1 Juan 4:8,16) yä Hesu ra Jwä (Juan 1:1,14)— Ar ndä Jö da pets'i ar Rey ra hne ne cuyas leyes apoyan ar hne, hingi hödi (cf. Apocalipsis 22:14-15).

Ar Biblia 'nehe gi 'ñudi Jö da pehni ar anxemi da proclamará ar eterno Evangelio del Ndä Jwä (Apocalipsis 14:6-7) ne gem'bu ma'na anxe pa gi señalar a pesar de gi hyandi dätä, Babilonia hoe (Apocalipsis 14:8-9). Nuya mensajes da confirmaciones sobrenaturales ar Evangelio nä'ä ar ximhai mpakuthuu da t'uni komongu testigo ne gi hyandi ya factores pa «Nar dätä hño multitud» da ehe Jö ja ar ngäts'i (Apocalipsis 7:9-14). Ma ma dá ngäts'i ar poder babilonio da sorgirá ne da cae (cf. Apocalipsis 18:1-18), ár ngäts'i ar fase ar ndä Jwä tsi pa zäntho:

> [15] Ne gem'bu bi soni ar séptimo anxe: Ne mi nu'u mi hñä nˈa mönga nˈa, mä —Ya ndä nuna ar ximhai xi 'ñudi ja ya ndä ma Hmö ne ár Kristo, ne da regna pa zäntho n'bu yä zäntho. (Apocalipsis 11:15)

¡Rä Hesu dä rebi rä Reino! Yä Biblia gi hyandi yoho yá hontho:

> [16] Ne pets'i ja ár t'ofe ne ár ñuxa nö ár thuhuu: NDÄ YA TSI TSI NE NDÄ YA DIGAN. (Apocalipsis 19:16)

¿Pe ra ra Hesu hotho da rexi? Gi ñö nuna thogi:

> [4Ne] dá hyanda ya tronos, ne mi hye nu'u, ne bi mä xi xiñho. Ne nu'u dá handi yá anxe mi pefi yá decapo pa ár testigo ar Hesu ne ár pots'i Jö, togo himi adorado ar bestia ni ár tsita, ne himbi hñä ár marca ja yá xä wa yá 'ye. Ne bi 'mui ne bi regna ko ko Cristo bi 'befi ya jeya... [6] Santo, yä santo, nu'u togo mi 'bu ar nduhi resurrección. Ha nu'u nuya ár ndu hingi pets'i nt'ui, pe da nö'ö nö'ö Jö ne ar Kristo, ne da regnar ko nu'ä 'bet'a ya jeya. (Apocalipsis 20:4,6)

¡Ya cristianos xi hño da resucitará pa reinar ko Jesucristo ya mil ya jeya! Ar ndä durará pa zäntho (Apocalipsis 11:15), pe ar ndä ko ya ndui santos resucitados mencionados Apocalipsis 20:6 mi hontho pa 'nar mil ya jeya. Jange di ma mä nuna ma 'met'o ngu ár ndui fase ar ndä — ar ts'ui, ar milenio, ar fase jar lugar de ar ngäts'i, mäs espiritual.

Varios ya eventos ar enumeran jar he'mi Apocalipsis komongu ocurren entre ar fase mileniaria ne ar fase final jar Ndä Jwä:

> 7Ha nu'bu nu'bu bi thogi ya mil jeya, ar Satahuahu da tsi ár fadi 8 ne ma nda njuki ya ximhai 'yo goho ya ts'ät'i ar hai, Gog ne Magog, pa nda uni ya pa nda pa nda ñäni, yá 'bede ar ngu ar arena ar däzabi. ... 11 Ne nu'bu mi handi ar thuhni nt'axi ne mi hye mi xkäni , ár hmi ar ximhai ne ár ñuni bi boni. Ne mi tini bi tini lugar pa nu'u. 12 Ne mi hyanda ya animä, t'olo ne mar dätä, mi hye mi devan Jö, ne bi xofo ya he'mi. Ne bi xoki ma'na ar he'mi, nä'ä ar he'mi ar nzaki. Ne ya animä bi jut'i yá 'befi, ir nge ya 'bede bi 'yot'i ja ya he'mi. 13 Ne ar däzabi bi dąnga ya animä mi mpąni, ne ar Muerte ne ar Hades bi uni ya animä mi mui. Ne bi jut'a kadu kadu mä yá obra. 14 Gem'bu ar Morte ne ar Hades bi dehe jar dängo tsibi. Nuna gehna ñoho ár ndu. 15Y totho himi xi tini ko jar he'mi ar nzaki bi jwahni jar tsibi. (Apocalipsis 20:7-8, 11-15)

Ar Apocalipsis gi 'ñudi da thogi 'nar ngäts'i ar Ndä 'mefa ar ndä mil ya jeya ne 'mefa ár ndä yoho ya jä'i nu'u nu'bu nzäm'bu da nts'ot'e nzäm'bu da nts'ogi ar arrepentimiento ne ya 'ñu Jö:

> 1Ha nu'u dá hyandą n'a rä nsu ne ar ximhai xki thogi, ngetho ndui hñö ne ár nduhi hai xki thogi. Ne nu'u mi odi däzabi. 2Mi nu'u nuga, Juwa, bi hyandi ar dähnini santo, ár 'ra'yo Jerusalén, bi ehe n'a ñuni Jö, bi hoki ngu nxa nthogi pa ár ndo. 3 Ne mi ode n'a rä n'ui: 'ñö, 'nar tabernáculo Jö bi 'yot'a ko ya jä'i, ne da 'yot'a yá 'mui. Hinte da mäs ar 'ñu, ngetho xa xi thogi xi thogi. (Apocalipsis 21:1-4)
>
> 1 Ne bi 'ñö'ö ar däthe pura ar dehe nzaki, majöni ngu ya xito, da ñhöñho ar Kwä ne ar Ote. 2 Jar made ár dä wa, ne da gatho ya ngehnu jar däthe, mi zot'i ar nzaki, mi guäni ma yoho ya ixi, kadu 'nar zaa bi untho yá ixi kadu. Yá 'ye ar zaa mi pa ár sana ya ximhai. 3 Ne hinti da m'ot'u, pe ge ar trono Jö ne ar Ot'e da 'bui, ne yá sut'a da xähi. 4Yá hmi, ne ár thuhuu da ja yá xä. 5 Ha hinte nxui: Nu'u hinte tsibi ar hyadi, ngetho Jö Jö bi tsibi ár tsibi. Ne hinda t'u pa zäntho. (Apocalipsis 22:1-5)

Gi nu nuna ar ndö, nu'u *'mefa* ya mil ya jeya, mfats'i 'bui ya sutä Jö ne tseti pa zäntho. Ar Dähnini Santo, mi hoki jar ñuni, da zoni ñuni ne da ehe ar hai.

Nuna gehna ndunt'i ár ngäts'i ar Ndä Jö. ¡Ar pa NÖ'Ö YA 'ÑEDI NI YA SUFRIMIENTO!

Ya manso heredará ar ximhai (Mateo 5:5) ne gatho ya bede (Apocalipsis 21:7). Ar hai, da 'ñent'i ar Dähnini Sagrada nä'ä da mbuhu, da hño ngetho ya modos Jö da ntsuni. Gi nu nö:

> [7] De ar aumento ár ts'ut'ubi ne ar hño hingi da ngäts'i, (Isaías 9:7)

Ja da crecimiento 'mefa ár ngäts'i ar Ndä Jö xi ndui ngu gatho da ts'ot'e ar ts'ut'ubi Jwä.

Nuna da 'nar pa mäs glorioso:

> [9] Pe ngu xi 'yot'i: «Ar da hingi xka hyandi, ni xi ode, nixi xka bi mui ar 'ñoho Äjuä ya nä'ä xi hyoki pa nu'u da möni». [10] Pe Jö xi revelado pa ár Espíri. (1 Corintios 2:9-10)

Ge 'nar pa ar hne, ar njohya ne ar comodidad eterna. Da 'nar pa fantástico! Ndä Jwä da nja 'nar eternidad fantásticamente mäs xi hño. ¿Hingi ne ga pets'i ir 'mui nä'ä?

5. Ya 'mui mbo fuera del Nuevo Testamento bi uti Ndä Jö

¿Ya ndunthi ndunt'i ar Cristo mi mbeni mi mö ar njot'i ar Ndä literal Jwä?

Hä

Bi thogi ya jeya, ja 'nar nt'uni t'uni xi mfädi ar xahnate Bart Ehrman ar dätä nguu Carolina jar norte, ngu, ne correctamente, enfatizó ke da diferencia mäs ndunthe ya cristianos profesan nu'bya, ar Hesu ne yá njwati xi ngi mfädi ar Ndä Jwä. Anke ár 'yode nxoge ar cristianismo ar Dr. Ehrman 'na'ño xingu nä'ä ar *nijä continua* Jwä, ga mä ke ar Evangelio ar Ndä ge nä'ä mi proclamó nu'u ar Jesukristo xkagentho ne yá segui. 'Nehe di mä ke xingu nu'u hmä ar cristianismo nu'bya hindi ode nä'ä.

Ar mäs antiguo conservado 'mefa ar 'yot'i ya 'ra'yo Testamento & Sermone

Ár ndä Jwä mar 'nar xeni mahyoni nä'ä hmä ge “ar mäs antiguo sermón cristiano completo nä'ä xi sobrevivido” (Holmes M.W. Antiguo sermón cristiano. Ya tada apostólicos: textos griegos ne traducciones ingles, 2 ed. Baker Books, Grand Rapids, 2004, p. 102). Nuna *ar antiguo sermón cristiano* contiene nuya hmä dige ar ndö:

> 5:5 Mähyoni gi pädi, ku, nu'u m'ui jar ximhai ar ngo bi insignificante yä transitorio, pe ar promesa Cristo ar dängi yä maraña: ntsayagi jar ndä da ehe ar ndä ne ar nzaki nzämbu.

Ar hmä 'bet'o gi pehni ke ar ndä hingi 'bui nu'bya, pe da ehe ne da eterno. 'Nehe, nuna ar hñä xi thogi hmä:

> 6:9 Nu'bya nu'bya nu'bu asta ya jä'i xi hño ngu nuya hingi ya nts'opa, ir nge yá ts'uts'uhu xi hño yá bätsi, ¿te di pädi n'a ga kut'uhu jar Ndä Jö ha hinga da zeti ma bautismo puro ne hinda t'ui? ¿Wa togo da ma mfats'i, ha nu'u di encontrado ga pe'mu yä obra santˈo yä justo? 9:6 Ha njaˈä ga hö'mu yä mö, pa ga pädi gatho ga päbi jar Ndä Jö. 11:7 Ha di pä'mu nä'ä mä ja yá thandi Jö, ga kuhu ár ndä ne ga hñä ya promesas «Qdi ni dai hyandi nixi mbeni ar 'ñohо.

> [12:1] Hema to'ä, jange ora ya ora ya ora pa ár ndä Jö mödi ne ar xu, ngetho hindi pähu ar pa da neki Jö. [12:6] Gi xii: Rá ndä ma Tada.

Ya hmä bí thogi nu'u nu'u da hne pa da 'bui xi hño, da tobe hindi di kuhu jar Ndä Jö, ne da thogi 'mefa ar pa da mehni pa da mẹhni Jö, nä'ä 'mefa mengi ar Hesu. Ge ár Ndä Äjä ne ar ndä hingi hontho ar Hesu.

Ra curioso da mäs antiguo mä nu'bu da mä ar cristiana nunu'ä xi hegi nä'ä xi hegi 'bui nä'ä gi 'ñudi jar Ndä Jedi nä'ä gi 'uti ar 'ra'yo Testamento ne ár ' mei nijä Jwä nu'bya gi 'ñuti (xähmä dar tsa da ndezu 'nar jäjä real Jwä, pe ma limitado conocimiento griego limita ma mfeni pa gi 'nar hmä mäs firme).

Ya ndu'mi nijä ar segundo ar 'nanthebe jeya ne ar Evangelio ar ndä

Da ga pets'i da ja ya ndui ar 'nanthebe jeya II da Papias, 'nar oyide ar Xuwa ne ár mpädi ar Policarpo ne considerado komongu ar tsita ja ya cattol romanos, bí mefi ar ndä milenio. Eusebio bi mä da Papias bí tadi:

> ... da 'nar milenio 'mefa ar resucitación ja ya animä, nu'bu da t'ot'e jar ximhai ár ndä jä'i ar Kristo. (Fragmentos Papias, VI. Gi hyandi 'nehe Eusebio, 'bede ar Iglesia, Libro 3, XXXIX, 12)

Papias bí xifi ke nuna ar mpadi mar dätä ntho:

> Getho bí mä 'nar grano nda producir 'ret'a
>
> 'ret'anthebe, ne da kadu 'nar mañä mi mets'i 'ret'a ya 'ret'anthebe granos, ne kadu 'nar grano da uni 'ret'a ya libra harina neki, pura, fina; ne da ya jo'xi, ne ya semillas, ne ya pasto produciría jar proporciones similares; ne da gatho ya meti, da nt'ot'i gem'bu hontho hontho dige ya producciones ar ximhai, da 'yot'e ya zatho, ne da 'yot'e perfecta 'mui ar 'ñoho 'nar 'ñoho ar 'ñoho ya 'ñoho ar 'ñoho ya papi, 'nar 'ñoho ar tsi 'bets'i ma goho ya he'mi, nu'bu kut'a ya libros bi compuestos ir nge nu'ä...] (Fragmentos Papias, IV)

Ar he'mi Carta ar 'ra'yo *Testamento ja ya Corintios* hmä:

> [42:1-3] Ar apostol bi t'uni ar Evangelio pa nu'ụ ar Pale Jesucristo; Ar Hesu Cristo bi 'yọhni de Jö. Njange nu'ụ ar Cristo bi 'yọt'a Jö, ne ya Apostol ya de Cristo. Tanto bi zohna bi 'ñö ár nts'on Jö ja ya ntho. Xi hño bí uni ár ntsoni, ne xi hño bi mönga pa ár resurrección nu'ụ ar Ts'ụnga Jesucristo ne bi mökwi jar pọts'e Jö ko xi hño Espiritä Santo, bi bọni ko bi johya n'mụ ár ndä Jö da ehe.

Policarpo de Esmirna mar ndunthi ndui cristiano, mi 'nehe mi discípụ ar Juwa, ár ngäts'i ya apostol ndu'mi bi du. Policarpo c. 120-135 A.D. Utsi:

> Beatos ya hyoya, ne nu'u da perseguidos ir nge ar justo, potho ár ge ár ndä Jwä. (Policarpo. Carta ja ya Filipos, Nthege Nthuts'i II. Ar *tada Ante-niceno, Volumen 1* komongu editado ya Alexander Roberts & James Donaldson. Edición americana, 1885)

> Mi pädi, nu'bụ nu'ụ ar Jö, di hñudi mfädi ár manda ne xomhại ... Ngetho xi hño da xäki ya mhö ya mhö mi 'bụi jar ximhai, ngu «kadụ ar lusa ge kontra ar anxẹ; » ne «hinge fornicadores, nixi afeminado, nixi möts'ụhụ ko ya 'mụi, hinda heredar ár ndä Jö», nixi mi ọt'e ya nxañho ne ya inmöni. (ibid, Capítulo V)

> Ma ga njapu'bẹfi nja'bụ ar ntsu, ne gatho ar mfädi, ngu nu'mụ xi mandi, ne ngu ya apostol bi mö ar Evangelio nugaga, ne ya bädi mi mönga ár nt'ọni ar 'ñohụ ar Hño. (ibid, Capítulo VI)

Ngu ma'ra ja ar 'ra'yo Testamento, Policarpo bi xiki ar za, nu'ụ nö'ö ya ts'ut'ubi, hinda heredar ár Ndä Jö.

Xtí ar 'nehe bí mä nä'ä xi hwet'i ya Policarpo:

> Ne nu'bụ Xtí sabat bi mä: 'Gi ọde ma mfats'i, ma més bätsi Jö. Gi ads'i nu'bụ mi 'bui ya obispo, ne nu'bya mengi gi nu'ụhụ totho gi 'ño ko ar decoro ne ya mxi ja ar 'ñọhọ... *Gi hyi,* ne ma mengi *gi hñoki, hingi da zafädi yá mpoji,* ar 'ra'yo manda da mö nu'bụ ma'na, ár ndä gi mani ngu ngut'a jwẹt'i, ár nts'ụi ja ya tsibi pa nzämbu, ár nzaki pa sipli, ár ndä inhöni. Ne gatho ya jä'i da mfädi Jö gi pädi, nu'bụ gi hyoni ya Biblias inspirado, gi graba ko yá nx'ini Espíritu Tsi ja yá mụpoji, pa da zoti ya mandadä xi nxa'bụ ja nu'ụ ya m'ụi. (Nzaki

> de Policarpo, Nthege Nthuts'i 24. J. B. Lightfoot, Ya tada apostólicos, vol. 3.2, 1889, pp. 488-506)

Melito ar Sardis, nä'ä mar 'nar nijä ar líder Jwä, su ar 170 ar D.C., bí xixi:

> Po̲'ä majwäni ar ley bí e̲di jar Evangelio—ar dobo̲jä ja ya 'ra'yo, gatho bi ehe ngatho ar Sion ne Jerusalén; ne ar manda bi 'bu̲i, ne ar ñhöñho jar hmä, ne ár däxbi jar bätsi, ne ár dädi ja 'nar 'ño̲ho̲, ne ár 'ñodi Jö...
>
> Pe ar hmä hmä ar ley ne ár
>
> Ntsoni, mente ar nijä ar convirtió jar almacén majwäni...
>
> Nuna gehna nä'ä ga t'uni ar 'mu̲i jar nthe̲gi, ndezu̲ ar oscuridad jar tsibi, ar muerte jar nzaki, ar tiranía ja 'nar ndä eterno. (Melito. Homilía dige ar Pascua. Versos 7,40, 68. Traducción Kerux: Ar he̲'mi hyax'bu̲pa ar teología jar 'ñu. http://www.kerux.com/documents/KeruxV4N1A1.asp)

Nja'bu̲ bí mfädi ár ndä Jwä mar mfädi komongu 'naxtu̲i nzäm'bu̲, hingi ho̲ntho ar nu'bya nijä cristiana wa ya católica romana, ne mfa̲ts'i 'bu̲i ar ley Jwä.

Ma'na ar nt'ot'i mediados ne ya 'mefa ár segundo ar je̲ya bi zät'i ya jä'i da handi jar ndä Ndö:

> Ir nge nä'ä di hño, hingi da ninguno nu'u̲hu̲ mäs disimule nixi ntsuni atrás, pe xi hño acercarse ja ar Evangelio ar Ndä Jwä. (Clemente romano. Reconocimientos, he̲'mi X, Nthege Nthuts'i XLV. Extracto ar Ante — Nicene Tada, Volumen 8. Editado ya Alexander Roberts & James Donaldson. Edición americana, 1886)

'Nehe, mente da aparentemente hingi bí ko 'na jar jä'i za̲, ar nt'ot'i mediados ar segundo ar 'nanthebe je̲ya *titulado Ar pastor ar Hermas* jar traducción ya Roberts & Donaldson gi japu̲'be̲fi jar hmä "ndä Jwä" catorce bes.

Ya makwäni cristianos, ne asta ndunthi mi profesa Xkristo, mi pädi xka de ár Ndä Jö jar segundo ar 'nanthebe jenthebe.

Asta ar ndätolo romano ne ar nsu ortodoxo Ireneo mi 'ñede ke 'mefa ar resurrección ya cristianos mi ñut'i jar Ndä Jwä. Gi nu'u nä'ä mi 'yot'i, c. 180 d.C.:

> Ngetho nja'bu ge ár dähnini nu'u xi creente, ya ke ja nu'u ñäñho ár Espíritu Santo, da uni ir nge ar bautismo, ne da reti ar receptor, ha bi 'yo majwäni, santidad yä xut'i ne ar paciencia. Ngetho nuna ar anxe pets'i 'nar resurrección ja nu'u mi creen, komongu ma hä ár anxe ma menyo, ne junto con nä'ä, ir nge ár poder Espíritu Santo, da ts'ot'uts'i ne bi ñut'i jar Ndä Jwä. (IRENEO, N.N., OBISPO LYON. Traducido ar armenio ya Armitage Robinson. Ar demostración ar predicación apostólica, Nthege Nthuts'i 42. Wells, Somerset, Octubre 1879. Ngu mbeni jar HMUNTS'I pa da ÑÄNI AR CONOCIMIENTO CRISTIANO. NUEVA YORK: THE MACMILLAN CO, 1920)

Teófilo ar Antioquía enseñó:

> Nuguga pe menciono ár bondade; nu'bu Nuga hu ar ndö, nuga hontho menciono ár Xomhai ... Ngetho nu'bu mi 'yot'e inmortal ndezu ndui, nä'ä mi 'yot'e Jö. … Hingo nja'bu nja'bu nu'u himi tobe nsu mi hoki, pe, ngu di mä ma 'met'o, mar tsa nda pädi gatho ya 'yo; pa pa ha da mats'i ja ya 'bede ar möñhö, da zeti ar manda Jö, da uni koma recompensa de nu'u ar inmortalidad, ne da uni Jö. (Teófilo, Autólico, 1:3, 2:27)

Ar tsanturan Ndätolo xi romano, Hipólito, ár ndui ar 'nanthebe jeya hñu bi 'yot'i:

> Ne gi uni ár ndä ñuts'i, nu'u, mente mi poni nuna ar nzaki, mi pädi ar tsi ndä zäni. Ne gi 'ñowi ar de, ne ar heredero ko ar Cristo, ya hingi bi esklabi ya mfaxte ya mfaxte ya mfaxte wa ya pasiones, ne nunka mengi desperdicia ya doni. Ngetho nu'u gi 'ñudi Jö: pa ya sufrimientos xka tsi nu'u mi 'ñoho, nuya bi umbi, ngetho mi mui xúni, pe nä'ä xi n'mu ko Jö pa da unba, nuya Jö xi promete uni xkä,

> ngetho xka dạt'e, ne bi hungö ar nungö. (Hipólito. Refutación gatho ya herejjes, Libro X, Nthege Nthuts'i 30)

Ar ngäts'i ya jä'i ge da deificado (ngu yá bätsi literales Jö, cf. Salmo 82:6) ja ar Xtí Reino de Jö.

Ar Xtí Reino Jwä bí 'nar nt'uti nijä católica original (ga 'nehe ma eBook mpẹfi, disponible jar ccog.org, titulado Creencias ar nijä católica original: ¿'nar hmunts'i remanente ndi continúa ar sucesión?).

Ya hñäki ya siglos segundo ne ar hñu

A pesar de ár nthä xi hñohi jar ndä jẹya, jar segundo ar 'nanthebe jẹya bí nxa'bụ'be 'nar líder apóstata kontra ar ley llamado Marción. Ar Marción bí xifi kontra ar ley Jwä, ar sabático ne ar Dä literal. Anke bí denungi ya Policarpo ne ma'ra ya nsạdi, mi 'ñẹti ya nt'ot'e ko ar nijä Roma pa xingu ya pa ne bí nthẹhụ mi pẹts'i ndunti ár 'na jar nijä romana.

Ja ya jẹya segundo ne ar hñu ya nthẹhụ ya alegoristas mi 'bụi nja'bụ jar Alejandría (Egipto). Xingu ya alógoros bí oponían ár nt'ot'e 'nar ndä literal Jwä. Gi hyandi ar nt'uni mfädi dige 'ra nu'ụ nt'ụhụ ya nt'ot'e:

> Ar Dionisio bí 'bụi 'nar mengu nxi xi nxi ne ár hñäbojä nu Alejandría, ne bí 'yọt'e yá filosofía. Bí ma ya nsạdi ya paganos pa da 'yọt'e ar nguu ár ngọni, nä'ä bí 'ñọt'e ár 'bede jar nsạdi catequese Alejandría...
>
> Clemente, ar Kọni, ne ar nsạdi gnóstica mi ts'ot'i ya nt'ot'e nu'ụ ya nsạdi oraculo ko yá nt'udi mbeni ne ya alegóricas... nu'ụ bí uni ár thuhuu ar «Alegoristas». Nepos mi tsi nthämbi públicamente ya alógonos, ne bí zeti ke da ndä ar Kristo jar hại...
>
> Ar Dionisio bi mä ko ya seguidores Nepos, ne ir nge ár nu... —Ar dätä hnini nu'ä nu'bya 'bụi jar Ndä Jö. Nuna gehna ar ndui mención ár ndä Jwä da 'bui jar dätä hnini nu'bya ya nijä...
>
> Nepos bi mengi ár error, mostrando ke ár ndä ñuni hingar alegórico, pe ge ar Ndä da ehe literalmente ma Hmö ja ar resurrección pa nzäm'bụ nzaki...

> Nja'bu ar mö Ndä ba ehe jar dätä hnini nu'bya ya 'bede bi t'uni jar nguu nsadi ya alóricos jar Egipto, 200 asta 250 ar D.C., 'nar nthebe jeya nxoge Ante ya obispos ar imperio bi t'uni komongu ya ndö ar hmui...
>
> Clemente bi 'yot'e ar Ndä Jö ngu 'nar dätä mfeni mfeni xi mädi Jwä. Ot'e mi 'bui ngu ár nts'o espiritual mi njot'i ja ar Nthuts'i xí nxatho ya Escrituras. (Ward, Henry Dana. Ar Evangelio ar ndö: Ar ndä hingi nuna ar ximhai; Hingi nuwa jar ximhai; pe ba ehe jar ximhai Celestio, de ar resurrección ya animä ne ar restitución gatho ya hode. Publicado ya Claxton, Remsen & Haffelfinger, 1870, pp. 124-125)

Nja'bu nja'bu nu'bu ar Obispo Nepos bi uti ár njyo ar Ndä Jwä, ya alegoristas bí zot'e 'nar 'yode xi hño, menu literal. Ar Obispo Apolinar ar Hierápolis 'nehe bi japi kontra ya errores ya alegoristas jar xkagentho ar pa. Mi makwäni jar Nijä Jwä mi 'bui majwäni ar Ndä literal Jwä ngatho ar 'bede.

Herbert W. Armstrong bí mats'i ar Evangelio ar Renta, 'nehe

Ja ar 'nanthebe jenthebe XX, ndu'mi Herbert W. Armstrong, ndui líder ar era ja xí 'ño Filadelfia ar nijä Jwä (Apocalipsis 3:7-13), bi ko:

> Ngetho rechazaron ar Evangelio ar Cristo ..., ar ximhai mi pets'i da suplantar xka ma'na ja ár lugar. Mi pets'i da inventar ' *nar falsificación!* Nja'bu di ode jar Ndä mä komongu hontho 'nar nzatho lugar—'nar sentimiento xi hño ja ya cuaji humanos—reduciendo nä'ä da 'nar etéreo, irreal HINGO! Ma 'ra xi mä ar nt'ot'e da ar "IGLESIA" ge ar Ndä ... Ar bädi Daniel, da 'bui 600 ya jeya nu'bu Cristo, mi pädi da Ndä ge 'nar reino real — 'nar Ts'ut'ubi gobernando dige literal YA JÄ'i jar ha...
>
> Nuwa... ge ár nthäki Jwä de te ra REINO JWÄ: «Ne ja ya pa nuya tsi rey...»--xi nuwa ñä ar 'ret'a ya dedos, 'nar xeni ar hierro ne 'nar xeni ar barro frágil. Nuna, ir nge ar conexión ar profecía ko ya Daniel 7, ne Apocalipsis 13 ne 17, bí mä ja ya 'ra'yo DÄHNINI XI HÑO EUROPA nu'bya xi otho... ¡Ante yá da! Apocalipsis 17:12 ot'e mä mfädi nä'ä

ge 'nar mfats'i DIEZ NDÄ WA REINOS da (Apoc. 17:8) tsa resucitar dobo̲jä IMPERIO romano...

Nu'bu̲ bi zohni Cristo, bi ehe ngu KING ya rey, gobernando gatho ar XIMHA̲i (Apoc. 19:11-16); ne ÁR NDÄ — *ÁR* REINI JÄ — bí mä Daniel, ge da CONSUMI gatho nuya ndä ximhai. Apocalipsis 11:15 mä gi hñä: «Ya reini nuna ar ximha̲i *bi zoki* AR NDÄ MA NDu̲, ne ár CRISTO: Ne da reinä pa zäntho yä zäntho»! Nuna gehna NDÄ KWÄ. Ra ngäts'i ya ts'ut'ubi di presente—hä, ne asta ya Dähnini ne ya ximhai británica. Nja'bu̲ da hñö ya Reinos—ya TSAhi—de ar Dänxu Jesucristo, nu'bu̲ XANDi ya reyes dige gatho ar ximha̲i. 'Me̲hna o̲t'e completamente MAJÖNI ar hecho ke ar NDÄ ge 'nar TS'HNINI literal. Nja'bu̲ ngu ar Imperio caldeo mar 'nar NDÄ — 'nehe ngu ar Imperio Romano mar NDÄ — nja'bu̲ NDÄ JWÄ ge 'nar Ts'ut'ubi. Ar dähnini ya HMUNTS'i ya XIMHAi jar ximha̲i. Jesucristo bí NDU pa da 'nar REY--¡'nar DÄNI! ...

Xkagentho Jesucristo bi thogi ya o̲ho̲ ne ya valles de Ximhai Santos ne ya dä za Jerusalén bi thogi 1.900 ya je̲ya. Mi mä da mengi bi ehe. Xta hets'u̲hu̲ bi 'yo̲t'e, Jö bi tsiwi de ya animä 'me̲fa hñu ya pa yä hñu nxui (Mat. 12:40; Hechos 2:32; I Cor. 15:3-4). Mi xipi ar Ts'ut'ubi Jö. Ts'ut'ubi Ts'ut'ubi jar ximha̲i (Hechos 1:9-11; Heb. 1:3; 8:1; 10:12; Apoc. 3:21).

Nu'ä ge ar «ndo̲'mu̲» jar ts'ät'u̲tho, nä'ä bi ma jar 'mfädi Jwä —ar «ximha̲i xí ma'bu̲»—pa da 'yokwäni ngu ya tsi tsi dige ga̲tho ya ximhai, ne gem'bu̲ da mengi jar ximha̲i (Lucas 19:12-27).

Ma mengi 'bu̲i ñuts'i asta «ya tiempos ar restitución gatho ya hmä» (Nt'ot'e 3:19-21). *Ar restitución* ir bo̲ni da dets'i ja 'nar dätä hnini wa ya 'mu̲i thogi. Da este caso, ár dä japi ar Ts'ut'ubi Jwä jar ha̲i, ne nja'bu̲ ár dä mfädi ar 'mui xi hño jar ximhai, ne ya nkohi utópica.

Rä hnini ximhai nu'bya, t'o̲ni ya hñäki ne ya contenciones da clíngunt'a ja rä ximhai rä ximhai nu'u̲ rä n'a rä n'a rä Mäjuä, pa da tˈo Jö, ni nˈni nˈi ge salvo viva (Mat. 24:22). Ja ja yä clímax nuˈu̲ nuˈu̲ yä tso̲ho̲ dä resulta tˈo̲hni gatho gatho yä nzaki nˈu̲di nuna ar planeta, rä Jesucristo da mengi. Nuna ar bi ehe jar nga̲tho yä xhöi

ar Creador gobernante ar ximhai. (Mat. 24:30; 25:31.) Ba ehe ngu «Ndä ya rey, ne Hmö de dantesi» (Apoc. 19:16), pa da t'ot'e n'a súper Ts'ut'ubi jar nxoge ximhai ne da goki gatho ya ximhai «ko ar bariya de hierro» (Apoc. 19:15; 12:5)...

¿Cristo hindi hoho?

Pe, ¿da 'mui xi grita ko ar njohya, ne bí da bienvenida jar éxtasis frenético ne entusiasmo—¿'nehe ya nijä ar cristianismo pa mahä'mu?

¡Hingi da ma! ¡Da creer, ngetho ya mfädi tsi Satanás (II Cor. 11:13-15) xi engañado, ke ra Anticristo. Ya nijä ne ya ximhai da mönga ár ehe (Apoc. 11:15 ko 11:18), ¡ne ya tsi militares xi hño da pengi pa nda tsi tsi (Apoc. 17:14)!

Ya ximhai da mfaxte ja ar ngäts'i hñäki ge ar ximhai da zohi, ko ár nthi hñäki jar Jerusalén (Zaqui. 14:1-2) ne nu'bu Cristo da mengi. Ja ar poder sobrenatural da «lucha kontra esas njädi» da lucha kontra nu'u (Verso 3). ¡Xi hño da derrota (Apoc. 17:14)! «Yá pies dä 'bui ja nnu ar pa ja ar ho'mui Olivos,» na na tx'utho mbi da nu'u nu Jerusalén (Zach. 14:4). (Armstrong HW. The Mystery of the Ages, 1984)

Ar Biblia gi declara rä Hesu, ne da tˈäni, pe ndunt'o yä nˈu yä nˈu da pengi kontra rä Hesu (Apocalipsis 19:19). Ndunthi dä mä (dä mä mä t'entende ar profecía Biblia, pe da parte por ntsˈo bädi yä místico) ¡ge rä Hesu bi pengi ge ar ngäts'i Anticristo!

Xtí ge 'nehe ar Herbert Armstrong:

> Jwä hño — majwäni Jö empoderada ko ar hmäte Jwä impartido ir nge ar Espíritu Santo... NJOHYA HINDI ÑEFI GA PÄDI JWÄ NE Jesucristo — de ga pädi MAJUi — ne ár mpa ar hmäte Dio Hä! ...
>
> Ya enseñanzas ár jä xi hño Jwä ge ya hokö ja ya «'bui kadu ya hñä» ar Sagrada Biblia...
>
> Ya 'ñoho da pengi jar 'ñu "ja" pa ár 'ñu "uni"—ár 'ñu ar hne Jö.

'NAR 'RA'YO CIVILIZACIÓN nu'bya agarrará ar hai! (ibid)

Ar 'ra'yo civilización ge ar Ndä Jö. Proclama nunu ar 'ra'yo civilización bi zohna ne da nsu ar möte ge 'nar xeni ndunthi ge nä'ä mä ar ngäts'i ar Evangelio ar Ndä bi mädi Hesu ne yá seguimiento. Nä'ä ge 'naxtui nä'ä di mä n'a rä *Nisa* Jö.

Ar Herbert Armstrong bi uni bi mẹfi rä Hesu mi uti nuni jar 'mui, asta nuˈbu mi beni ne da tsi homöni, xi dä tsi pa rä nzaki, ár 'ñu ar möte'. Kasu ni mä xi hño mfädi nä'mu rä Hesu.

Ar salvación a través de ar Hesu ge 'nar xẹni ar Evangelio

Nu'bya 'ra nä'ä xi leído nja'bu pẹhö da pẹhni ár hẹ'mi ár muerte ar Hesu ja ar salvación. Hää, ár muerte ge 'nar xẹni ar Evangelio nä'ä mi 'yot'i ar 'ra'yo Testamento ne Herbert W. Armstrong gatho bi 'yot'i.

Ar Nuevo Testamento gi 'ñudi ar Evangelio mfats'i 'bui salvación a través de Hesu:

> [16] Ngetho hinte di mädi de ar evangelio de Cristo, ngetho ge ár poder Jö pa ar salvación pa gatho nä'ä creo, pa ar judi ndui yä 'nehe ya griego (Romanos 1:16).
>
> [4Mi] ne mi pödi bi pädi ngatho ya pa'ui . [5Mi] nja'bu Felipe bi mönga ar dähnini Samaria ne bi mö ar Cristo. ... [12] Pe nu mi creyera Felipe ngu mi mö ya pa ár ndä Jö ne ár thuhuu Jesucristo, tanto ya 'ñoho ngu yá 'behñä bi bati. ... [25] Ne nu mi testi ne bi mö ar pots'e ar Hñoho, bi mengi Jerusalén, mi mö ar njo ja ya hnini ya samaritos. [26Mi] nu'bu bi mönga ar Dätä Felipo: [40] Felipe bi tini nu ar Azoto. Ne bi thogi, bi mö gatho ya dähnini asta bi zohna ar Caesarea. (Hechos 8:4,5,12,25,26,40)
>
> [18] Mi m'uni rä Hesu ne ar resurrección. (Hechos 17:18)
>
> [30] Gem'bu Pablo bi dä totho yoho ya jeya ja ár nguu bontho, ne bi tsi gatho mi zohni, [31] **mi uni ár ndä Jö ne bi uti ya nu'u da tsi ar Ndä Jesucristo** ko gatho yá boni, ni bi 'ñuni. (Hechos 28:30-31)

Gi nu'i mi mfädi ar Hesu bi mfats'i ar Hesu NE ar Ndä . Njö xi hño 'nar 'yode ar hmä njyo ar Ndä Jö hoki da 'bedi ja ya nt'ot'e ya nijä grikoromana.

Pe, pa gi fa̱'ä mäjuäni rä ndähi, Jö bi mönthi ya jä'i tanto mi manda rä Hesu da da da du̱ pa nu'u̱ (Juan 3:16-17) yä nehe ga salva ja rä Tsi (Efesios 2:8). Yä nja ge rä hoga noticia (Hechos 20:24).

Evangelio ar ndä ge da t'ot'e jar ximhai, pe ...

Mpefi pa ar hño (Mateo 5:9) ne gi hoga pe̱fi bi pe̱fi (cf. Gálatas 6:10). Ne huke, xingu ya ndu'mi mundial, incluidos ya religiosos, creen ke da mfädi ja ya ximhai jä'i da trae ar hño yä prosperidad, ne hinga ar Ndä Jö. Ne nu'bu mi pe̱'ra ra éxitos temporales, hingi hontho hinda da tsi, ma ra ja yá ts'edi humano pa da uni jar ximhai asta asta pa ge ar nzaki insostenible ha rä Hesu hingi mengi pa da t'ot'e ár Ndä (Mateo 24:21-22). Ya jä'i fijä ar ximhai hinda Jö ge ar vana ne falso Evangelio (Salmo 127:1).

Xingu jar ximhai gi 'buhu pa ndi bädi ga japi 'nar nt'ot'e 'nar nt'ot'e ja ya babilonio semi religioso pa ga japi 'nar 'ra'yo teni jar nxoge ximhai ja ar 'nanthebe jeya 21. Nuna gehna 'naxtui nä*'ä ar Nisa da '*ño Jwä xi denunciado ndezu ár ndunt'i ne nt'ot'e da 'ño da deni. Ndezu ar Satanás engañó ar Eva pa da hoki 'nar versión ár evangelio pa 6000 ya jeya (Génesis 3), xingu ya jä'i xi creído ke pädi mäs xi hño da Jwä da ne ar ximhai mäs xi hño.

Nä'ä mä ar Biblia, da hñu 'nar combinación 'nar líder militar jar Europa (llamado ar Rey ar Norte, 'nehe hä bestia Apocalipsis 13:1-10) junto con 'nar líder religioso (dä falso bädu, 'nehe hu AR ngäts'i Anticristo ne ar bestia yoho ya corni Apocalipsis 13:11-17) ar dähnini yoto oho (Apocalipsis 17:9,18) pa da uni 'nar babilonio (Apocalipsis 17 & 18) ya mundial. Anke ar 'muhñä t'ot'e dä mengi Cristo ne ár ndunt'i ár ndö, xingu jar ximhai hinda huni Ntheti nuna 'nar 'mehni ja ar 'nanthebe jenthebe XXI—da seguir creyendo ndunthe ya versiones falso Evangelio Satanás. Pe ar ximhai da uni 'nar testigo.

Gi beni bi mbeni rä Hesu bi xi:

> [14] Ne nuna ar Evangelio ar Ndä da mö jar ngatho ar ximhai komongu testigo gatho ya ximhai, ne nu'bu̲ da zo̲ni ár ngäts'i. (Mateo 24:14)

Gi ññu ke ar hmä njyo da zo̲ni jar ximha̲i komongu ar testigo, nu'bu̲ da zo̲ni ar ngäts'i. Nunu̲ "ngäts'i" ge ndunthi ar "dätä tribulación".

Jawa ndunthe razones pa nä'ä di 'bui.

'Na ge Jö ne ar ximhai gi o̲di ar verdadero Evangelio nu'bu ndunthi rä Tribulación (nä'ä gi gi 'ñudi pa ndi ndu̲i jar Mateo 24:21). Nja'bu̲ rä 'me̲hni Evangelio ge 'nar testigo yä advertencia (cf. Ezequiel 3; Amos 3:7). Da uni tˈotˈi mäs ya conversiones njö (Romanos 11:25) yä njö njö (Romanos 9:27) ante rä Hesu.

Gi mä ge ge ár esencia ar 'me̲hni pa da contrario ja ya hmä ndä ndä tsi ar ts'uts'i bestia norte, junto con ar falso Profeta, ar ngäts'i Anticristo. Nuya yoho da ñhöñhö da ñhöñhö hño ir nge ar ts'edi humano ne ar compromiso religioso, pe da ducha ngäts'i (Mateo 24:14-22) yä destrucción (cf. 1 Tesalonicenses 5:3).

Anke ar Biblia nu da mfädi hño mä mä (Jude 3), da po̲ts'e Jwä ge majwäni (Juan 17:17), ne da makwäni ya cristianos ge da mahä'mu̲ de nu'u̲ mi mfaxte ko ar paganismo (2 Corintios 6:14-17), xingu da afirmará ke ár «Evangelio» (hño noticia) mbot'i compromiso pa xi 'bui xi hño yä xefe. Lamentablemente, ar verdadero Evangelio ar Ndä Jä da considerado komongu njötsi Evangelio ja xingu nu'u̲ da promuhni ya agendas ecuménicas ne interreligiosas ar bestia ne ar falso bädi (ar ngäts'i Anticristo).

Ya signos ne ya maravillas mhönga mfädi ko nu'u̲ (2 Tesalonicenses 2:9), mäs ndunthe jar ximha̲i da jwahni da mä 'nar mentira (2 Tesalonicenses 2:9-12) en lugar de ar 'me̲hni 'me̲hni 'me̲hni pa Evangelio. Nu'bya ya condenas impropias ar Reino milenario Jwä ja ya católicos romanos, ortodoxos orientales, luteranos ne ma'ra, xingu ya njö'i xi hño ke ar 'me̲hni pa ar evangelio milenio del Reino Jwä ge ar falso evangelio asociado ko ar bestia ne ar Anticristo.

'Bu de ár ndunthi rä Tribulación, ya jäts'i cristianos filadelfios (Apocalipsis 3:7-13) da zohni jar ximhai (Mateo 24:14) proclamando ar evangelio milenio ar Ndä ne mö jar ximhai te ma ma'ra ra ndunthi ndunthi ximhai (mfats'i ya bestia y el falso bädi) da asta.

Apoyarán mfädi jar ximhai ar 'mehni pa ke ar bestia, Rey ar ts'ut'ubi jar norte, junto con ar falso bähi, ar ngäts'i Anticristo, ngäts'i destruirá (junto con 'ra ja yá aliados) ya Dähnini Unidos ne ya ximhai anglo ar Ndä mfats'i, Canadá, Australia ne Nueva Zelanda (Daniel 11:24,39) ne da ngut'a da destruye 'nar confederación árabe yá islámica (Daniel 11:40-43), funcionan komongu instrumentos ya demonios (Apocalipsis 16:13-14), ne ngäts'i luchará contra Jesucristo ár mengi (Apocalipsis 16:14; 19:19-20). Fielfios filadelfios (Apocalipsis 3:7-13) da mfädi ke nja'bu da ehe nju milenio Jwä

Nuna xähmä generaría ndunthi cobertura ya nt'ot'e comunicación ne da contribuye ár ntsoni Mateo 24:14. Nuguje jar *Nisa da 'ño* Jö jeya'bya hoki ya ot'a (ko xingu ya hñä), añadiendo ja ya sitios web, ne zi ma'ra ya nt'eni pa hoki 'nar 'obra hingi ma' (cf. Romanos 9:28) nä'ä da mats'i ár njäts'i Jö da Mateo 24:14 xi xi mä xi hño ya proveo komongu testigo pa ar ngäts'i da ehe.

Nä'ä 'falso Evangelio' proclamando ndu'mi ximhai (xähmä 'nar 'ra'yo nsadi ndu'mi ndu'mi ndunthi ar dätä ndu'mi Europa, junto con 'nar pontífice comprometido da *reclamará* 'nar dets'e catolicismo) hingi ho nunu proclamar—hingi da ne jar ximhai da meya temu nä'ä realmente da ot'e (ne xähmä 'nehe nu'u hä ndui, cf. Isaías 10:5-7). Nuyu ne/o yá simpatos xähmä 'nehe da uti falsamente ke ya fiel cristianos filadelfianos da adoptar 'nar doctrina extremista (milenarismo) de 'nar Xtí anticristo. Ya condenas nu'u ne/o yá seguidores ot'e nu'bu ya fihyo filadelfia ne ár *nijä continua* Jwä da desencadenará ar persecución (Daniel 11:29-35; Apocalipsis 12:13-15). Nuna 'nehe da dät'uhu bi jwati ar ngäts'i —comienzo rä Tribulación (Mateo 24:21; Daniel 11:39; cf. Mateo 24:14-15; Daniel 11:31) nja'bu ngu 3 1/2 ya jeya de mfats'i pa ya jä'i fiel ya cristianos Filadelfia (Apocalipsis 3:10; 12:14-16).

Ar bestia ne ar falso bädi da pengi ndunthi nzanza, xant'ä bojä, ya signos, ya nthäki mhöni, yä hyoki yä presiones (Apocalipsis 13:10-17; 16:14; Daniel 7:25; 2 Tesalonicenses 2:9-10) pa ga pefo. Ya cristianos preguntará:

> [10] —¿Hangu pa nu'u̱ va Hmnu, o Dänu, santo, majwäni, asta gi juzga yä njödi ma ji mi habita jar ha̱i?» (Apocalipsis 6:10)

Ngatho ya xe̱ni, ár jä'i Jö xi 'ya̱ni —¿Hangu pa da mengi rä Hesu?

Mente nu'u̱ di pädi ar pa ni ar ora, di espera ke rä Hesu (yä milenario Reino de Jö njadi) ja ar siglo XXI mä xingu ya Biblias (nt'udi Mateo 24:4-34; Salmo 90:4; Oseas 6:2; Lucas 21:7-36; Hebreos 1:1-2; 4:4,11; 2 Pedro 3:3-8; 1 Tesalonicenses 5:4), ra ya xeni nuya nu'bya xä xähu̱ da tsíni.

Ha rä Hesu hinda 'ñembu̱ rä 'muhñä da aniquilar gatho ar nzaki:

> [21] Ngetho nu'bu̱ nu'u̱ da 'mu̱i rä nthogi, ngu nu'u̱ da thogi ar ndunthi ar ximha̱i asta nu'bya, hinga ni 'nar pa da thogi. [22] Ne n'a rä pa bi tsi acurto , hinti ar ngo; pe pa ya elegido nuya ya pa da tsi da tsi ya pa. (Mateo 24:21-22)

> [29Ngut]'a 'me̱fa ár tribulación ngehnu̱ ar pa da nk'a'mi ar hyadi, ne ar zänä hinda uni ár tsibi; ya tso̱ho̱ tsa da ñu̱ni, ne ya ts 'e̱di hñuni. [30Ne] nu'bu̱ ár mfädi ár bätsi da zohni jar ñuni, ne nu'bu̱ gatho ya tribu ar ximha̱i da lamento, ne xä nu' bu̱ nu'bu̱ ár bätsi ba zohni ja ya gui ñu̱ni ko ya ts'edi ne mar nöhni. [31] Ne da 'yo̱t'e yá anxehi ko ár nzu̱nt'i ar trompeta, ne da xähi yá nt'udi goho ya däyi, 'nar extremo ñu̱ da ma'na. (Mateo 24:29-31)

Ár Ndä Jö ge nä'ä t'ot'e jar nxoge ximhai.

Ya embajador ar ndä

¿Temu̱ ir he̱'mi jar ndä ndä

Ha nu'bya, ha gar tsi cristiano xi hño, gi pe̱fi rä Hesu yä Ndä Jö. Gi ñä mä rä apostol Pablo:

> [20Nja] 'bu̱ nu'bya, dí embajador de Cristo, ngu nu'bu̱ Jö mi mönga mönga ja ngekagi: gi su̱mö ir nge ar Hlús, gi n'mu̱hu̱ ar Jö. (2 Corintios 5:20)

> [14] Gi 'bu̱i, haytho xi bo̱ni ko makwäni, xki japi ár peta ar xutho, [15] ne xki zoso yá wa ko ár nt'ot'e ar evangelio ar xi hño; [16] Ga̱tho ga̱tho,

> zi ar escudo ar nt'eme ko nu'ụ gi ts'ụki gatho ya dardos ardientes ar tsi ts'ẹdi. [17] Ne gi hmihi ar casco ar salvo, ne ár hyoya ár Ts'ẹ, da pọts'i Jö; [18] orando nzäm'bụ ko gatho ar oración ne ar súplica jar Espíri, da nu'ụ nunar ngäts'i gatho yä mfats'i pa gatho ya santo— [19] Yä pa ngeki, nunar hmä ar tsa da uni pa gi mbeni ma ne pa gi mbeni ar misterio ar Evangelio, [20] pa di nö'ö di mönga ar emdä cadenas; pa ja nu'ụ di hñö xi hñö, ngu di ñö. (Efesios 6:14-20)

¿Temụ ar embajador? *Merriam — Webster* pẹts'i da kụhụ ár definición:

> 1**:** 'nar ndähi xidi mfädi; *gạtho:* 'nar ndä diplomático mäs xi ngu ya 'befi acreditado 'nar ts'ut'ubi extranjero wa 'nar ts'ut'ubi komongu ar ndndä residente ár 'nar ts'ut'ubi wa ya ts'ut'ubi wa tsi wa t'ets'i pa 'nar 'befi njapu'befi hontho ne tsọkwa menudo ar tsi
>
> 2 *a***:** 'nar ndndä wa mensajero autorizado

¡Ha gar majwäni, gar embidista xidi mfädi, pa Cristo! Ñä mä bi 'yot'i rä apostol Pedro:

> [9] Pe nu'ụ gar generación elegida, 'nar sacerdote tsi, ar ximhai santo, ár propio hnini hontho, pa gi proclamar ya loanzas de mi xädi bọts'e ja ár tsibi maraña; [10] mi nu'ụ mi 'yọdi himi 'nar hnini pe ya nu'bya ar hnini Jö, togo himi zọdi ge nu'bya xi uni ár misericordia. (1 Pedro 2:9-10)

Ngu ya cristianos, ga 'mụi 'nar ximhai ar Tsi Ximhai.

¿Temụ ar ximhai ar nu'bya xi hño?

Pos hä, makwäni ninguno ya reinos nuna ar ximhại —pe jar ngäts'i da 'mẹti ar Ndä Cristo (Apocalipsis 11:15). Ra nju Jö, ár ndä xi santo.

Ngu ya embajadores, nu'ụ nu'ụ nu'ụ dí mfaxte jar nt'eje directa ja ya ximhai nuna ar ximhại. Pe dí 'bụhụ ár 'mụi ár 'mui Jö nu'bya nu'bya (xä 'nehe ar eBook gratuito da www.ccog.org nu'ụ titulo: *Cristianos: Embajadores pa ár ndä Jö, Nt'uti bíblicas dige 'bui komongu ar cristiana*). Pa 'bụhụ ár 'mụi ár nzaki Jwä nu'bya, hño ga meya por hanja ya 'ñu Jwä ya mäs xi hño, pa jar Su Ndä da tsa da tsi ya tsi ne ya sacerdotes ne da ndö ko Jesucristo jar hại:

> [5] Ha mi mönga ne bi xu̱fi de ma jeya ko ár ji 'yo̱t'e, [6] yä ge ge tsi tsi ne sacerdote pa ár Jö ne ár tada, ba da nö'ö ar nö'ö yä mönga pa zäntho. Amén. (Apocalipsis 1:5-6)

> [10] Ne di o̱nga ndä ne ya sacerdote nu'u̱ Jö; Ne ga reina jar ha̱i. (Apocalipsis 5:10)

'Nar aspecto futuro pa bi 'ñudi tsi ya tsi tsi ne ya ma̱jä da uti nu'u̱ ya mortal nu'bu̱ pa da 'ño ja yá 'ñu Jwä:

> [19] Ngetho ar hnini bi toki Sion nu Jerusalén; Hinte gi zoni. Rá za̱ xi hño nu ma'ra ár nzu̱nt'i ri mfädi; Ora xta o̱i, da dadi. [20] Ne anke ar Pale uni ar thuhme ar adversidad ne ár dehe ar hñäki, ne nuya yá xahnate hinda ts'ät'i, pe yá da̱ xä nu'u̱ yá xtahnate. [21] Rá o̱di yá o̱i 'nar hñä jár pa, xifi: «Nuna ar ' ñu, gi 'ño, nu'bu̱ gi dä japi ar ñhöñhö», Wa kadu̱ gi pengi ar ñhöñhö. (Isaías 30:19-21)

Nu'bu̱ ge'ä 'nar profecía pa ar ndä milenio, nuna ar xe̱ni ya jä'i cristianos mahyoni da 'bu̱i hñoki pa da ma̱ti:

> [12] ... Pa nuna ora ja gi mahni xafädi, (Hebreos 5:12)

> [15] Pe santificar ar Ndä Jö ja yá cuaji: ne nzäm'bu̱ gi uni nzäm'bu̱ ár nthädi kadu̱ ya jä'i gi pe̱'ö mä ar esperanza nä'ö gi pe̱'mu̱ yä ntsu: (1 Pedro 3:15, KJV)

Ar Biblia gi 'ñudi xingu ya cristianos mäs fiel, xä 'bu̱ 'be̱tho ndunt'i rä Tribulación, gi mfädi xingu:

> [33] Ne nu'u̱ ya jä'i mödi da mbeni xingu (Daniel 11:33;)

Nja'bu̱ gi meya yä dä mu̱i i rä m'u̱hni yä conocimiento (2 Pedro 3:18), ge xä'ä di pe̱'mu̱ nu'bya. Rä Hesu bi mä: «Gi testigo de di Jerusalén, ne gatho Judea yä Samaria, ne asta xä xu ar ha̱i» (Hechos 1:8). Mi ndunthi de ri he̱'mi ja rä Ndä Jö ge da tsa da ma̱di.

Ne pa ya mäs fiel, ya cristianos filadelfianos (Apocalipsis 3:7-13), 'nehe da mfa̱ts'i da uni ar mahyoni testimonio evangelio 'bu̱ ndunt'i ar ndä milenio Jwä (cf. Mateo 24:14).

'Mefa bí establece jar Ndä Jwä, ar jä'i Jwä da utilizado pa da 'BATS'I restaurar 'nar dañado:

> 12 Nu'u ja nu'uhu da guts'i ya xeni bojä;
> Da ts'ot'i yá ndunt'i ndunthi xingu ya 'muä; Ne da huwi ar reparador ar brecha, ar restaurador dä dä za da ngo. (Isaías 58:12)

Nja'bu ya jä'i Jwä da 'mui yá 'ñu Jwä nuna ar xeni da hei ya jä'i da mui ja ya dähnini, nuna ar pa ár mfats'i nxoge ya mileni.

Ar ximhai da majwäni 'nar lugar mäs xi hño. Nu'bya di tsa da tsa ya embajador ar Kristo, pa nu'u ga tsa da njapu'befi ja ár Ndä.

Ar 'mehni pa ar verdadero Evangelio ar transformativo

Rä Hesu bi mä —Ha gi toki ja ma potsi, ma discípulos majwäni. 32 Ne gi pädi majwäni, ne majwäni gi dä nthehu » (Juan 8:31-32). Ga pädi majwäni dige ar Evangelio ar ndä Jö ga libera de da mbeni ja ya falsas esperanzas nuna ar ximhai. Dí tsa da uni tsi tsi n'a plan da mpefi—¡plan Jö! Satanás xi mä ngatho ar ximhai (Apocalipsis 12:9) ne ár ndä Jö ge ár njäts'i zakäni. Mahyoni da 'yoni yä aboga majwäni (cf. Juan 18:37).

Ar 'mehni pa ar Evangelio ge mäs da dige ar salvación jä'i. Ar hño noticia ar Ndä Jwä da transformar 'na jar nuna ar bätsitho:

> 2 Ne hingi da tsi t'uni nuna ar ximhai, pe da transformado ir nge ar renovación ri mente, pa nu'ų gi mä tengu ra hoga ne nʲa rä 'ñö hä. (Romanos 12:2)

Ya makwäni ya cristianos bi transforma pa da xähi Jwä ne ma 'ra:

> 22 Ya sut'a xkäni, gi 'yot'i gatho yá hmu ngo mä ngo, hingi ko ya ñhöñhö, ngu ya hogo ya 'ñoho, pe johya mų mi teme Jö. 23 Ne xka gi pę'mų gi hyoki xi hño, ngu ar Hmö ne hingi ko ya jä'i, 24 Mi pädi ke ar Dängu gi hñä ar mungö ar hanza; ngetho gi njapu'ų ar Dähnini Cristo. (Colosenses 3:22-24)

> 28 Ha di dä mä di t'uni ar Ndä nu'ų hinte da tsʲǫpo, ga mę'mųi, nge nuya di tsi rä Jö xi hño ko ar mfädi ne ár ntsu pide. (Hebreos 12:28)

Ya makwäni nzämˈu̲ bi 'mu̲i makwäni jar ximha̲i. Mä mfädi yá mfädi Jö por encima de ya ximhai pa nä'ä xi hño yä hñäki. Ya xa 'bui ya fe (Hebreos 10:38), ngu t'o̲t'e fe pa 'bui m'u̲i Jwä jar nuna xe̲ni. Ya cristianos mi t'uni xi nsu de ar ximha̲i mi 'bui, mi mä ár 'mui ar nzaki ngu «ar 'ñu» jar Nuevo Testamento (Hechos 9:2; 19:9; 24:14,22). Ar ximha̲i 'bui egoísta, engañado ha rä Satanás, jar ge nä'ä xi huä «'ñu Caín» (Judas 11).

Ar Evangelio del Ndä Jö ge 'nar 'me̲hni de rectitud, njohya yä hño (Romanos 14:17). Ar palabra profetica, xi hño entendida, ge reconfortante (cf. 1 Corintios 14:3; 1 Tesalonicenses 4:18), hontho ngu ga nú ar ximhai da desmoronar (cf. Lucas 21:8-36). Ar tsi 'mui cristiano ar nzaki conduce ja ar abundancia espiritual ne ya bendiciones físicas (Marcos 10:29-30). Nuna gehna 'nar xe̲ni de por hanja mi 'bu̲i mi 'bu̲i o̲de ke ar ximhai t'ot'e Ndä de Jö. Ya cristianos ya embajadores ar Ndä Jö.

Ya cristianos gi japi ma esperanza ja ar espiritual, hingi ar físico, anke dí 'bu̲hu̲ jar ximha̲i físico (Romanos 8:5-8). Di pe̲'mu̲hu̲ rä «esperanza ar Evangelio» (Colosenses 1:23). Nuna gehna 'naxtu̲i nä'ä mi o̲pädi ja ya cristianos nu'u̲ mi o̲di nu'u̲ nu'u̲ yä jä'mu̲ nu'u̲ dí mfädi rä Hesu nu'bya xi hño mödi.

6. Iglesias grecorromanas enseñan ar ndä ar mahyoni, pe...

Ya nijä greco-romanas creen da enseñan ya 'na'ño instituto jar Ndä Jwä, pe pe̲ts'i ya hñäki pa entender realmente nä'ä ge ar. 'Nar nt'udi, *ar Enciclopedia Católica* gi 'ñuti 'me̲hna dige ar ndä :

> Cristo … Ja ya etapa ár 'be̲fi ár 'be̲fi ar ndängo nuna ar ndädi, yá 'na'ño instituto, ár 'ñu preciso, bí da dähä ar dängo, o̲t'e ar básico yá discursos, tanto pa ár discurso hu'ä "ar Evangelio ar ndä ndähi"... empezaron da ñä ar nijä ngu "Ndä Jwä"; cf. Col., I, 13; I Tess., ii, 12; Apoc., I, 6, 9; v, 10, etc. ... ir bo̲ni ar Nijä ngu Nunu̲ institución divina ... (Pope, H. Kingdom of God. Ar Enciclopedia Católica, Volumen VIII. 1910)

Anke nä'ä 'be̲t'o mi mfädi: «Col., I, 13; I Tess., ii, 12; Apoc., I, 6, 9; v, 10,, nu'bu̲ gi honi, nu'bu̲ gi tini ke hingi ningu̲ esedi nthogi mä xka dige ***ar nijä*** ge ár ndä Jö. Gi xi'i ya nehyo da 'mu̲i ar Ndä Jö wa da ge ar Ndä rä Hesu. Ar Biblia advierte ke ndunthi dä mpa̲ti ar Evangelio wa gi japi ma'na (Gálatas 1:3-9). Mi pena, ndunthe xi o̲t'e.

Rä Hesu bi xi: «Dä 'ñuni, majwäni, yä nzaki. Ni ba ba Tada xä m'u̲ m'u̲i» (Juan 14:6). Pedro bi xi: «Hinge mönga nˈa mˈä dä uni ja ya jä'i 'bu̲ da salvo" (Hechos 4:12). Pedro bi xifi ja ya judíos gatho da pe̲'sˈi yá ntˈemi pa ar arrepentimiento yä mä hä rä Hesu pa da salvo (Hechos 2:38).

Ja ar xeni 'me̲hna, nu'ä Papa Fransis, xi t'uti ya ateos, hinda Hesu, xi da salvados ya hoga obras! 'Nehe gi 'ñuti ke ya judíos xi da salvados hinda mä hä ar Hesu! 'Nehe, Nunu̲ ne 'ra ya grecorromanos 'nehe parecen nt'ent'i ke 'nar versión hindi bíblica "María' ge 'nar clave pa ar Evangelio, nja'bu komongu 'nar clave pa ar xe̲ni ecuménica ne interreligiosa. Lamentablemente, nu'u̲ ne ma'ra hindi odi nä'ä mahyoni da Hesu NI ar verdadero Evangelio ar Ndä Jwä. Xingu gi 'bu̲hu̲ mats'i ya nts'oni nthädi Evangelios.

Ndunthi ne gi 'ño ko ya thandi ne pe̲ts'i yá nt'eme jar ximha̲i. Ar 'ra'yo Testamento gi uti ya cristianos bi handi mañä:

[2] Gi hoki ja ya mañä, hingi ja ya ximhai. (Colosenses 3:2)

[7] Ngetho dí mpe̲'me ya fe, hinda t'u̲ ya thandi. (2 Corintios 5:7)

Ne ar Papa Pio XI bi uti ga̲tho bi hñe jar thandi ár nijä:

> ... ar nijä católica ... ge ár Ndä Cristo jar ha̲i. (Encíclica ar Pio *Quas Primas*).

Sitio *web CatholicBible101* afirma: «Ar ndä Jwä bi nja jar ximha̲i ir nge ar Jesukristo jar je̲ya 33 d.C., ja ár nijä, bi t'ot'i Pedro... ar Iglesia católica». Ne nuna ar Reino milenario Jö hingi 'bu̲i nuwa nixi nijä Roma. Nuˈbu̲ zohi, da jar ha̲i. Anke mädi Nisa Jwä pe̲ts'i ya «llaves ar ndä » (Mateo 16:19), mi afirma 'nar nijä ge rä Ndä Jö «xi llevado ar llave ar conocimiento» (Lucas 11:52).

Ár nijä Roma gi uti ngut'ä kontra 'nar ndä ximha̲i xki nde̲ni nthoki nä'ä ge ar ho̲ntho «Nts'u̲di ar Antikristo» nä'ä mä jar Catetsis xidi mfädi *ar Ndängi Católica*:

> **676** Ar engaño ar Anticristo ya empieza da uni dets'e jar ximha̲i kadu 'nandi ke ar afirmación o̲t'e pa gi nu mbo ja ya 'bede da esperanza mesiánica ho̲ntho to ga OT'UJE ar ma'bu̲ ar 'bede mahä'mu̲ a través de mä escatológico. Ar nijä xi rechazado 'nehe formas modificadas nuna ar falsificación jar ndä da ehe jár thuuhu milenarismo... (Catecismo ar Iglesia Católica. Imprimatur Potest + Joseph cardenal Ratzinger. Doubleday, NY 1995, p. 194)

Mi pena, nu'u̲ da mä ko ya nt'o̲t'e da pe̲hni ndunt'a rä hñäki ko ar proclamación de ar Evangelio ar Ndä Jö xähmä. Ra da tsi tsi tsi ja nu'u̲ mi proclama (Daniel 7:25; 11:30-36). Pe, gi tsa̲ mbeni ¿hingi da mönga to'o mi profesa rä Hesu ngu ar Ndö? Hinä, hinda dä. Gi nu nä'ä mä rä Hesu:

> [21] «Hinga ngatho nä'ä mä nu'u̲ 'mu̲, 'Hmö, Domo,' da thogi jar ndä ñuni, pe togo o̲'sa ár nt'ña'ño ma Tada jar ñuni. [22] Ndunthi dö'mu̲ di mä jar pa: 'Domo Dänu, Nu'u̲ nu'u̲ di profetiza ri thuhuu, dä ts'ogi ya demonios ri 'bu̲ ri hu'u̲ yä maravilla ri hu'u̲hu̲ 'yo̲'s'i mi 'mu̲'s'i mi 'mu̲'s'i 'nar nˈa nu'u̲ di m'u̲'sˈi; ’ nu'u̲ di mˈu̲'sˈi nu'u̲ di pädi rä nˈu̲hu̲ ’ nu'u̲ yä nˈu̲ˈi ’ nu'u̲ di 'ñudi ’ nu'u̲ gi 'ñudi ’ nu'u̲ gi pädi ’ä ’ ’

nu'u̲ gi 'ñudi ’ nu'u̲ gi pädi ’ nu'u̲ ’ nu'u̲ gi pädi ’ ’ nu'u̲ gi pädi ’ nu'u̲ gi mˈu

Rä apostol Pablo bi majuni rä «misterio ar anaridad» «ya mi mpe̲fi» (2 Tesalonicenses 2:7) ja ár pa. Ar anaridad nu'u̲ gi mä 'nehe de xä advierte rä Biblia ja ya ngäts'i yä tiempos huä «Misterio, Babilonia la Däxi» (Apocalipsis 17:3-5).

Ar «misterio ar anaridad» n'mu̲ mä ko ya cristianos profesan nä'ä mi cree ke hingi mahyoni da esforzar pa da zeti ar ley 'r̲e̲t'a ya mandadä Jö, etc., y/o jawa tantas excepciones aceptables ne/o ja ya ntˈi ja ya ntˈi penitsˈi pa da tsät'u̲ts'i rä ley Jö, njaˈo nu'u̲ mi beni nu'u̲ pe̲tsˈi 'nar ntˈotˈe ar ley Jwä, nu'u̲ hinte da zetˈi ˈnar detsˈe cristianismo näˈä rä Hesu wa yá apostolos dä reconozco komongu legítimo.

Xingu mi hmä ar cristianismo ya ngu ya fariseos bi tsi yá mandamientos Jö, pe mi mä yá tradiciones mi 'yo̲t'e nuna xi hño —¡rä Hesu bi denuni nunu̲ ar mfädi (Mateo 15:3-9)! Isaías nehe mi adwä ke ya jä'i que pretenden ge Jö mi rebelde kontra ár ley (Isaías 30:9). Lamentablemente, nuna ar rebelión anley ge 'naxtu̲i nä'ä nthe̲wi asta nu'bya.

Ma'na «misterio» mä ge nä'ä ar nijä Roma mä hmä yá nt'indi militarista ecuménica ne interreligiosa da tsi ar hño ne 'nar versión hindi bíblica ar Ndä Jwä jar ha̲i. Ar Escritura advierte kontra 'nar Xtí ar xefe ecuménica da uti da thogi, pa 'ra ya je̲ya, da éxito (hñeti: ar *'ra'yo Biblia Jerusalén*, 'nar traducción nthädi ja ya católico romano, gi 'ñudi nu'bya):

> [4Ne] bi postrar nu'u̲ yä dragón ngetho mi uni ar bestia ár ts'ut'ubi; ne bi postrar hyaxthi ar bestia, xifi: ¿Togo xi hyeki ko ar bestia? ¿Togo ar tsa̲ da ngi kontra nununä? [5Ar] bestia bi he̲fi yá mönga yá ndänki ne ya blasfemia ne da zäni pa 42 ya zänä; [6Ne] bi bo̲ni yá blasfemia kontra Jö, kontra ár thuhuu, ár de̲nda ñutsi ne gatho mi tsi nu'u̲ mi hñe nu'bu̲. [7Mi] hegi nuna ar Hmunts'i da hñäki kontra ya santo, ne bi uni ár poder dige gatho ya nthogi, ya hnini, ya hñä ne ya ximhai; [8] Ne gatho ya jä'i jar ximha̲i da adorará, es mäjö, ngatho ya jä'i thuhuu hingi xi xi xi ko ndezu̲ ar fundamento ar ximha̲i jar he̲'mi sacrificio ar Cordero ar nzaki. [9] Hár kadu̲ da tsa oír, 'mu̲ise̲: [10] Mi pa ar cautiverio asta ar cautiverio; mi pa ár muerte ya espada asta ar

muerte ya espada. Nuna gehna jange ya santos tsi tsa ga perseverancia ne ar fe. (Apocalipsis 13:4-10, NJB)

Ar Biblia advierte contra ar dängo Babilonia:

1Ha 'na ma yoto ya anxe mi zohna bi zohna bi ñägi, ne bi xi: 'Ba ehe nuwa ne ga mụts'ụwi ár tsi ar dätä 'bẹhñä mi nu'ụ ar dängo nde, [2] Togo gatho ya ndä ar ximhai xi ñhöñhö, ne togo xi tsi gatho ar ximhai ko ar bino ár adulterio. [3Ha] bi tsi bi ẹts'i ja ar desérti, ne nu'bụ dá handi 'nar 'bẹhñä mi monta ar bestia escarlata, mi zọni yoto yá ñä ne ' rẹt'a ya ndöni, ne mi pẹfi bi 'yot'i ngatho. [4Ha] ar 'bẹhñä bi hñe nxañho ne escarlata, ne mi mẹfi ko ar k'axt'i ne ar joyas ne ya perlas, ne mi tsi nxẹni nxui ko ar nts'oki nts'o ár prostitución; [5Ha] **ár xu mi 'yot'i 'nar thuhuu, 'nar thuuhu críptico: 'Babilonia ar dätä, nänä gatho ya prostitutas ne gatho ya nt'ot'e nts'udi jar hai**.' 6Ha dá hyanda mi nú'ạ mi ndo, dada ko ár ji ya santo, ne ár ji ya mártir ar Hesu; ne mi hyanda, mi 'bụ mi pädi xi tho. (Apocalipsis 17:1-6, NJB)

[9] 'Nä'ä di hñö ar astucia. **Ya yoto yá yá ñä ge ya yoto ya ohohi**, ha xi hudi ar 'bẹhñä . . . [18] Ar 'bẹhñä xka hya ge **ar dätä Dähnini** pẹts'i ts'ut'ubi dige gatho ya ndä jar hai.' (Apocalipsis 17:9, 18, NJB)

[1] 'Mẹfa nuna, mi hyandi ma'na anxẹ bi ñäñho nthogi, ko Nar dätä hño ts'ut'ubi dada; ar ximhai mi brilló ko ár nhaha. [2Ar] xeni mäs xi ngu ár hñä mi xii: 'Babilonia xi zọni, **Babilonia ar dätä**, ne ar xi 'yọi ja ya demonios ne 'nar mfädi pa kadụ 'nar ts'uts'i espíritu ne ya ts 'ints'ụdi, ya ts'ints'i. [3Ha] gatho ya ximhai xi tsi ta'na de ar bino ár prostitución; gatho ya ndä jar ximhai xi prostituido ko nu'ä, ne kadụ kadụ ya dai ne ma bi tsi ya nju ár depravación. [4Gi] hñä bi mönga ndezụ ñu'bụ; Xta ọde xi'i: '**Gi pọni, ma hnini, yagi Nunụ, pa gi t'uni ja yá crímenes ne pẹts'i ya ehesẹ plagas da soportar**. [5] Yá nthä'mụ xi zọhọ asta ñụni, ne Jwä pẹts'i yá delitos jar mente: japi nä'ä ngu nä'ä xi tratado ma 'ra. [6] Nunụ da da jut'i doble yá yá 'bede da exige. Nuni da pẹts'i 'nar copa doble xí nzẹdi ko ár 'nar nt'ot'isẹ mezcla. [7Kadu] 'na yá pompos ne orgías da da 'yot'e 'nar tortura wa 'nar agonía. Di entronizado ngu ar ndö, beni Nunụ; Nuguga hindar viuda ne ni 'nar pa ga pädi ar duelo. [8] Pa nu'ụ ar pa ya plagas da cae ko

nuna: ar doli ne ar thuhme. Da tsät'unu asta ar hai. Ar Dähnini Jö da nuni xi nuni ar tsi ts 'odi. [9] Ar dängo da lamento ne da llora ya ndui ar ximhai da xka prostituir ko nu'ä ne mi otho ko nu'ä. Hyandi ar 'bifi ngu tsät'uhu, (Apocalipsis 18:1-9, NJB)

Jar Zacarías ar Biblia advierte contra Babilonia da ehi yä nu'u nunar mfats'i hingi huni asta *'mefa* mengi rä Hesu:

> [10] ¡Gi ja! ¡Ja! ¡Gi huir de ar ximhai jar norte — Yahvé gi nöhni — ngetho di pädi ma goho ya ndähi ñu'ä — Yahvè gi nömöni. [11] ¡Ja! ¡Gi hñö ri escapa, **Sion, nu'bya 'bui ko ár nxutsi Babilonia!**
>
> [12] Ngetho Yahvé Sabaoth nu nununa, ndezu ar Xomha bi enkä
>
> Nugaga, dige ya ximhai bi xi'i, 'Togo da xä'i ár t 'ot'e ma da. [13] Nu'u hyandi, ga 'ñudi ma 'ye nu'u ne ya sobs'i mi xka mfaxte'. Gem'bu gi pädi ke Yahvé Sabaoth xi 'bidigi! [14] Gi johya, gi johya, nxutsi Sion, ngetho nu'bya di ehe ga 'bui ja nu'uhu —¡Yahvè gi nömbi! [15] Ne nunar pa ndunti ximhai da bi pafi ja ya Yahvén. Hä, da 'mui yá hnini, ne da 'bui ja nu'uhu. Nu'bu gi pädi da Yahvé Sabaoth xi 'yopägi! [16] Yahvè da posesión Judá, ár porción jar Ximhai Santa, ne gi japi Jerusalén ár nt'ets'i. (Zacarías 2:10-16, NJB; hñeti ja ya versiones KJV yá NKJV ya versos mi enumeran ngu Zacarías 2:6-12)

Mente ar mfats'i ja ra tsa da za, ya 'na'ño instituto ya movimientos ecuménicos ne interreligiosos nä'ä mä ja ya Ximhai Unidas, Vaticano, ndunthi protestantes ne ndunthi ortodoxos orientales ya ja condenados ir nge ar Biblia ne hinda da uni ar tsa. Ar Hesu bí advierte de mi *mä* pa da deni nä'ä di «engañar xi» (Mateo 24:4-5). Ndunthi ecumenismo xi mä ko ar apertura ndui ar ndui sello Apocalipsis 6:1-2, 'nehe conocido ngu ar «tsi tsi nt'axi» Apocalipsis (togo HINGAR Hesu) ne ar mei Apocalipsis 17.

Ngu Zacarías, rä apostol Pablo mi mädi nu'u rä Äjuäni nu'u rä Nt'eme rä Äjuäni asta *pa xta* mengi rä Hesu:

> [13] Asta gatho tsonghu ko ar fe ne ar conocimiento ár bätsi Jö ne ne oki ar 'ñoho perfecto, xi na maduro ko ar plenitud de Cristo nu'u hä. (Efesios 4:13, NJB)

Nu'ụ mi hmä nuna ar xeki ehe 'bụ ár mengi rä Hesu pẹfi rä mäkjuä. Pe, nu'bụ rä Hesu, da tsi hyonga ar xeni ya ximhai da uni kontra nunä:

> [11:15] Gem'bụ ar séptimo anxẹ himbi su trompeta, ne mi ọde yá hñä mi mönga jar ñu'äni, mi möt'i: 'Ar ndä ximhai xi bi zohni ár ndä ma Ts'ụhọ ne ár Kristo, ne da reinde pa zäntho n'mụi.' [16] Ne ya nate ma goho ya xi, entronizados jar 'bụi Jö, nu'ụ mi postrar i mi x'ọp'ụ ar hại ko yá xä adorando [Jwä 17] ko nuya hñä: 'Di jamädi, Dähnini Todopoderoso Jö, togo toge, n'mi mi ma, pa da uni ri ndunthi ár ndö ne ndi ndụi ri ndö. [18Ha] ya ximhai mi mengi ne nu'bya xi zọni ár njäts'i, ne ya animä da juzgado, ne pa yá jwati ya bädi, pa ya santos ne ya mi teme ri thuhuu, t'olo ne ya dätä xäni, pa da hñuni. Xa zọhọ ar pa gi tsi mi tsi mi tsi ar hại. (Apocalipsis 11:15-18, NJB)
>
> [19:6] Ne mi ọt'e mi hye mi hye ar nthi nu'ụ 'nar tsi möni, ngu ár nzụnt'i ar dähnini wa ár rugido ar 'ñi, dä dädi: Aleluya! Ar ndä nu'ụ Jö Todopoderoso xi ndụi; . . . [19Mi] nú'mụ mi handi ar bestia, ko gatho ya ndä ar ximhại ne yá ejército, mi hmunts'i pa nda pengi ar Jinete ne ár ejército. [20Pe] ar bestia bi dạpi ar bestia, junto con ar falso bädi mi 'yọt'e milagros de ge ar bestia ne ya nu'ụ mi nxụ mi hñäñho mi hñäni ar marca ko ar bestia ne mi mi adorado ár estatua. Nuya yoho bi ars'i vivos jar lago ardiente ar azufre. [21Ma] ma 'ra bi tho ár hyoya ár ximbi ár ne, ne gatho ya ts'ints'ụ bi tsi ko yá ngọni. . . [20:4] Ne nu'bụ dá hyandi , ho bi tsi yá thuhni, ne mi 'mụ bi t'uni ár hmä. Dá handi yá anxẹ gatho mi decapitado ya xka testigo ya Hesu ne ya mi mö mä Jö, ne mi ngi ngi mö ar bestia wa ár estatua, ne nu'ụ himbi mä marca ja yá xu wa yá 'yẹ; bi nzaki i bi regna ko Jesucristo pa mil ya jẹya. (Apocalipsis 19:6, 19-21; 20:4, NJB)

Ñä rä Hesu da metsˈi bi tsi ya ejército ximhai rä ximhai rä ñhöñhö kontra nunä. Nuˈụ yä ndụi santä resurrección dä reinará. Njaˈä hä'mụ da 'mụ rä Mäjuä. Mi pena, xingu da ọt'a ya mfädi mfädi nä'ä mä te, pe hingi hö, ngu bi gäts'i rä apostol Pablo (2 Corintios 11:14-15). Ha mähyoni mi ọdi rä Biblia yä evangelio de Jö, menos jä'i mi zapi kontra rä Hesu ja ár mengi.

7. ¿Por hanja ar Ndä Jö?

Anke ya jä'i ho mbeni di dí hño, ja yá ngäts'i ma entendimiento, ne nu'ụ yä 'yọde rä Jö ge infinito» (Salmo 147:5).

Jange da hne ar intervención Jwä pa njäts'i nuna jar.

Gem'bụ xingu creen *jar* Jwä, Nar dätä hño kasụ ngatho ya jä'i hingi gi 'bụi da nä'ä hmä ne 'bụi Komo realmente 'mụi. Observe nä'ä da kụhụ:

> [8Ha] ha gi 'ñudi o, o 'ñohọ, te xi hño; Ne ¿te gi pẹ'mụ rä Hmö Pe xä hoki xi hño, Mähyoni ar misericordia, ne xä dö ko ri Jö? (Miqueas 6:8)

Dä uni humildemente *ko* Jö hingi ge 'naxtụi ge xi hño n'a rä hnini xi di dispuesto gi hoki. Ndezụ ar tiempo Adán i Eva (Génesis 3:1-6), ya jä'i xi mä ya jä'i da confiar pe hä xkagentho ne yá prioridades, por encima de Jösä, a pesar de yá mandamiento (Éxodo 20:3-17).

Ar hẹ'mi Proverbios tạdi:

> [5] Gi confiar ar Hmö ko gatho ri muji, ne hingi apoyar ja ri 'yọt'e; [6] Ja gatho yá 'ñu reconoci, ne da mehni yá 'ñu. [7] Hinte da bädi ja yá dạ; Teme ar Dängu ne gi dẹni ar tsi. (Proverbios 3:5-7)

Toge, mäs ndunthe ya jä'i hinda hño confiar Jö ko gatho yá mụ ni to'mi pa da 'ñut'i yá thogi. Xingu mä da hñu nä'ä Jö ne, pe hingi ho. Ar 'mui xi mä bi enga ya Satanás (Apocalipsis 12:9) ne xi otho ya luki jar ximhại ne ár 'orgullo ar nzaki' (1 Juan 2:16).

Ir nge hä, xingu xi erigödi ko yá propias tradiciones religiosas ne ya ts'ut'ubi seculares ngetho creen ke ja pädi mäs hño. Wat'u, hinda nu'ụ (cf. Jeremías 10:23) nixi mäs ar arrepentimiento ar verdaderamente.

Jange ar 'mui t'ot'ä Ndä Jwä (cf. Mateo 24:21-22).

Gi beni ya Beatit'i

'Na ya 'bẹts'i mäs mfädi rä Hesu bi uni ya beatitud, ne bi uni ár *hñä jar tsọhọhọ*.

Gi nu 'ra nä'ä bí mä:

> [3] Beatos ya hyoya ár espiritu, Ngetho yá ndä ñuni. [4] Beatos nu'ụ mi di di dumụ, ngetho da ñhöi. [5]Beatos ya mí, ngetho da hereda ar hại. [6]Beatos ya mi hustụnthi ne tuthu ar xutho, ngetho da ñuni. [7]Beatos ya misericordianos, ngetho da uni ár misericordia. [8]Beatos ya njohya yá mụi, ngetho xä hya Jö. [9]Beatos ya dängo ya pace, ngetho da huwi yá dö Jö. [10] Beatos ya nö'ö ya perseguida ya hño nö'ö, Ngetho yá ndä ñu. (Mateo 5:3-10)

Xi jar Ndä Jö (cf. Marcos 4:30-31), tsọkwa menudo mä ngu ár ndä ñuni ya Mateo (cf. Mateo 13:31), ho nuya promesas bendita da tsí. Ge jar Ndä Jö da t'uni rä promesa pa ya manso da heredar ar ximhại ne ar puro xä Jö. ¡Toñar hño noticia ya bendiciones jar Ndä Jö!

Ya 'ñu Jö ge xa hño

Majwäni ge Jö bi hne (1 Juan 4:8,16) yä Jwä HINGI bi egoísta. Yá lati Jwä gi hñudi ar hne nu'ụ yä hne nu'ụ nu'ụ vecinos (Marcos 12:29-31; Santiago 2:8-11). Ya 'ñu jar ximhại ya egoísta ne xähö ár hne (Romanos 8:6).

Gi ñö nä'ä Biblia gi 'ñudi ya cristianos xi hño ya mandamiento:

> [1] Togo di beni ar Hesu bi 'ñe de Jö, ne ngatho nä'ä mö mi hö mi hödi 'nehe mi hö ngehnụ ar hungö di ñ'ụ. [2] Nu'bụ di pädi nu'ụ di mö ya bätsi Jö, nu'bụ di ho Jö ne di zeki yá mandamiento. [3] Ngetho nuna gehna Jös, da zehe yá mandamientos. Yä mandadä hingi hönga yá ndu. (1 Juan 5:1-3)

Gatho ya «mandamientos» Jö bi xuts'i" (Salmo 119:172). Yá 'ñu ya puros (Tito 1:15). Mi pena, xingu xi mä mä hä ndunthe ya «anaridad» ne hingi gi nu nu'ä rä Hesu HINGI bi zohna bi tsi ya ley wa ya bähi, pe pa da tsi ya (Mateo 5:17), nja'bụ ár ntsoni real ne ya nˈạpi mahä'mụ nä'ä mi mbeni xingu (ntˈedi Mateo 5:21-28). Hesu mˈä möt'ä «toˈụˈä 'ñudi yä mˀäni, da hụ yä däta jar ndä ñu" (Mateo 5:19) (Ya nge 'Ndä Jö" i "Ndä nˈäni").

Ar Biblia gi uti mä hinda obras xi ndu (Santiago 2:17). Xingu afirman seguir rä Hesu, pe hingi creerá ja yá enseñanzas (Mateo 7:21-23) ne hinda imita ngu debe (cf. 1 Corintios 11:1). «Ya jẹfi ra transgresión ar ley» (1 Juan 3:4,

KJV) yä gatho xi pecado (Romanos 3:23). Wat'ä, Biblia gi 'ñudi ge rä misericordia sobre mä (Santiago 2:13) ngu Jö pe̲'sˈi xä plan gatho (cf. Lucas 3:6).

Ya soluciones jä'i, 'nehe ya 'ñu Jö, hinda funcionar. Jar Ndä milenario, ar Hesu da goki ko «'nar bariya ar hierro» (Apocalipsis 19:15), ne ar hoga nts'ä ngu ya jä'i da 'bu̲i möts'i Jö. **GATHO ya hñäki jar ximha̲i 'bui ngetho ya sociedades nuna ar ximha̲i negan da t'o̲t'e Jwä ne ár ley**. Ar 'bede gi 'ñudi ke ar 'mui hingi tsa̲ da njäts'i ya hñäki jar 'mu̲i:

> [6] Ngetho da mu̲ ar hñä ra ñu, pe da hñä espiritual ge ar nzaki ne ar hño. [7] Ngetho mi 'yonga ge rä Äjuä; ngetho hinte xi nts'i ar ley Jwö, nixi xi hño. [8] Nja'bu̲ nu'u̲ mi 'bu̲i ár ngo̲ hingi hinta da pädi Jö. (Romanos 8:6-8)

Ya cristianos bi foki ja ya espiritual, ne 'me̲fa ar arrepentimiento yä bautismo bi tˈuni rä Espíritu Jwä pa gi 'mu̲ jar nuna era (Romanos 8:9), a pesar de ma debilidad thuhuse̲:

> [26]Ngetho nu'u̲ gi hyanda̲'mu̲ yá m'u̲i, nu'u̲ n'a rä ngo, nu'u̲ 'yo̲t'e, nu'u̲ xi nju̲. 27Pe [Jö xi t'uni ya xungö jar ximha̲i pa da päni ya bäju, ne Jö xi 'yo] bi 'ñets'i ya t'otho jar ximha̲i pa nda pädi ya ya jä'i ya ts'ets'ubi; 28 [Ne ya njwati ar ximha̲i ne ya ndunt'u̲mö da möts'u̲hu̲ Jwä xi 'yo̲i, ne nu'u̲] ya ngo'ö xi t''u̲hu̲ Jö, ne nu'u̲ ya ngo̲ hinda nömö ja yá 'mu̲i. [30] Pe di nu'u̲ bi 'bu̲ nu Cristo ar Hesu, togo bi 'yo̲t'a nu'u̲ yä sabiduría de Jö—ne ar xut'u̲ yä santantización yä redención— [31] Ngu xi nö'ö xi fädi, 'bu̲ xi nö'ö ar nö'ö rä Däho. (1 Corintios 1:26-31)

¡Ya cristianos bi xuhwi ja rä plan Jwää! Dí mpe̲hu̲ ya fe nu'bya (2 Corintios 5:7), mi handi mañä (Colosenses 3:2) ko fe (Hebreos 11:6). Ga bendí pa da zeti ya mandamientos Jwä (Apocalipsis 22:14).

¿Por hanja ár Evangelio ar Ndä Jö?

Ya protestantes hoki da tsa̲ ke mbi xi mä xi mä xi hñäwi ar Hesu komongu salvador, nä'ä xi honi ár Ndä Jö. Ya católicos romanos creen nu'u̲ bautizados, 'nehe komongu ya tx'u̲tho, xi bi 'ñuts'i ár nijä ngu ar ndö. Ya católicos romanos ne ortodoxos orientales tienden da mbeni ja ya sacramentos, etc., xi honi ár Ndä Jwä. Mente ya cristianos da bautiza, ya

greco-romano-protestantes tienden da handi jar ximhai pa da njäts'i ya hñäki 'muhñä. Tienden da pets'i 'nar foco ar ximhai (cf. Romanos 8:6-8).

Honi ndui Ndä Jö (Mateo 6:33) ge da nˈa ya nzaki pa ya cristianos. Ar meta, hingi handi jar ximhai honi soluciones, pe Jö ne yá 'ñu. Yá hño noticia ar Ndä Jö cambia ma nzaki.

Ar Biblia nu nu'u yä cristiano dä goki rä Hesu, pe ¿gi di nu näˈä ir bǫni ke nuˈu yä cristiano da goberna ja ya dähnini? Rä Hesu bi xi:

> 12 'Ne bi mą'mu bi ma ma jar ximhai mahä'mu pa ndi uni ár ndä ne bi pengi. 13Mi 'ne bi hę'we 'ret'a yá jö'i, bi dą'mu bi ' ret'a ya minas, ne bi xi'u'mu'mu bi 'yǫt'a asta nu'u 'nar jä'i pa ndi zǫ'muhu 'yǫ'sę bi 'yǫ'mu bi 'yǫt'a 'nar jä'i 'yǫ'mu bi 'yǫ'sę 'nar jä'i nu'u nu'u 'mu nu'u bi 'ñudi 'yǫ'se.
>
> 15 —Ne bí nja'bu bi mengi mbi hä ar
>
> Mi ndä mi 'ñebi nu'u nuya súduti, togo mi uni ar bojä, pa nda tsi hyenä, pa ndi pädi tengu kadu ya jä'i mi mähni. 16 Ne nu'u bi zohna ar ndui, xifi: 'Hmu ri mina xi täädi 'ret'a minas.' 17 Ne mi xifi : 'Xi hño hecho, hoga sierve; ngetho bi fihña ja xi tx'utho, pets'i ts'ut'ubi ha 'ret'a ya hnini.' 18 Ne bi zohna bi xii, xifi: 'Hmu ri mina xi täädi kut'a ya minas.' 19 Nú'mu mi xifi: 'Nehe gi thogi kut'a ya hnini.' (Lucas 19:12-19)

Da fiel ja ya tx'utho gi pę'mui. Ya cristianos da tsi ǫt'ä ǫt'e gojö ja ya m'ui, ja rä Reino de nu'ui. Rä Hesu bi mä 'nehe «Ma recompensa xi ko ngeki, pa uni gatho näˈä mä ár obra» (Apocalipsis 22:12). Jö pets'i un plan (Job 14:15) yä lugar (Juan 14:2) pa nu mi dä za majwäni (Juan 6:44; Apocalipsis 17:14). Ár ndä Jö ge majwäni yä tsa da uni nunä!

Ar ndui ar 2016, ar hę'mi ar hę'mi *Science* mi 'nar xeni Nthuts'i titulado "Ar poder ya multitudes" da indicó da inteligencia artificial ne crowdsourcing ndi resolver ya “hñäki malvados 'nar enfrentan ar 'mui. Wat'i, ar xeni Nthuts'i hingi ar entender Temu ar maldad, ne xingu menos Temu resolver nä'ä. Ar llegada 'mefa ár njäts'i Tange'u programas inteligencia artificial ciertamente hingi xi resuelto ya hñäki jar ximhai.

Ar mfats'i, aparte de seguir ya verdad 'ñu Jö, xi ngu condenado da fracasar ja ar siglo XXI ngu mi mengi 'mefa n'a rä Diluvio nu'u ha rä 'muhñä pa gi tsi nzämˈi rä Torre de Babel (Génesis 11:1-9).

Ya hñäki jar ximhai, ja ya xeni ngu ar Oriente nt'uni (a pesar de ya ganancias temporales esperadas, ngu Daniel 9:27a; 1 Tesalonicenses 5:3), hingi da njät'i ya jä'i—di t'ot'e ar hño ár Ndä Jwä (Romanos 14:17).

Ya hñäki ts'ut'ubi ja ya ximhai, nja'bu ya mähni möts'uhwi, hingi da njäts'i (cf. Ezequiel 21:12) ya nehñä ja ya Ximhai xi Hmunts'i (cf. Apocalipsis 12:9) — di tsi hñu ar njohya ne ár comodidad ar Ndä Jö.

Ya hñäki ar nt'uni mbo jar ximhai HINGI da njäts'i ir nge ar mfats'i ja ya ximhai, ngu ya ximhai jar ximhai da mats'i ar ximhai (Apocalipsis 11:18), pe da njäts'i ir nge ár ndä Jwä.

Ya nt'ot'e inmoralidad sexual, aborto ne 'ba ya xeni ar komongu jä'i hingi da resuelto ir 'rangui 'bidi (cf. Apocalipsis 18:13), pe ge ár ndä Jwädi.

Ar enorme deuda nä'ä pets'i ir 'RU.U., NDÄ MFATS'I ne xingu ma 'ra ya ximhai hingi da resuelto ir nge ar mediación ja ya ximhai, pe jar ngäts'i ya ngäts'i ('mefa xta destrucción ir nge Habacuc 2:6-8) ir nge ar ndä Jwä.

Ar ignorancia ne ar ts'o nt'uti hingi da njäts'i ja ya Ximhai xi Hmunts'i — di t'ot'e ár ndä Jwä. Ar hñäki nsuyo hingi da njäts'i majwäni 'na yá 'ñäni ecuménico-interreligioso da nkohi ar salvación 'nehe ar verdadero Hesu ar Biblia. Ar nts'o ge ar hñäki jar ximhai ne pa nä'ä di t'ot'e ar sacrificio ar Hesu ne ár mengi jar Ndä Jwä. Ar nt'ot'e médica ja xí 'ño hingi pets'i gatho ya nthädi pa ar nzaki jä'i — di t'ot'e ár ndä Jwä.

Ya hñäki thuhú hingi ar resolverán ya organismos modificados genéticamente nä'ä gi 'buhu poniendo ya xeni jar ximhai jar riesgo hambruna nu'bya posibles fracasos masivos ar cosechas—necesitamos ar ndä Jwä.

Ar dätä 'muhñä ja ya xeni África, Asia ne ma mahä'muhñä, nu'bu mi njapu'befi pa pa 'Babilonia' (cf. Apocalipsis 18:1-19), hinda njäts'i ar hñäki ar hyoya —di t'ot'e ár ndä Jö. Ar idea da 'nehe ar Hesu, ar 'mui xi ba hä

utopía jar nuna 'nu'bya ya xẹni nts'o' ge 'Gálatas 1:3-10). Di pẹ'mụ rä Dä Äjuä.

Ar fase milenaria ar Ndä Jö ge 'nar Ndä literal nä'ä da nja jar hai. Da basado ja ya leyes mödi Jö ne ár mödi Jö komongu ar líder. Ya santos reinará ko Cristo pa mil ya jẹya (Apocalipsis 5:10; 20:4-6). Nuna ndä da mfats'i mi verdaderamente jar Iglesia Jwö, pe ningún Bibliato mä ke ar Ndä Jö ge majwäni ar Iglesia (católica romana wa mahä). Ar nijä Roma xi opuesto ár nt'uti milenio, ne mäs xti nde da mäs poderosamente oponer ar 'mẹhni 'mehni Evangelio Biblia medida ga kwadi ar ngäts'i. Nuna xähmö da uni significativa cobertura ya nt'ot'e comunicación nä'ä to da 'BATS'I da tsoni Mateo 24:14.

Ja ár ngäts'i ár hmä, ár Ndä Jö da mbụts'i “Ar 'ra'yo Jerusalén, bi ehe nthogi ñuni Jö» (Apocalipsis 21:2) ne de ár incremento hinte nö'ö nö'ö. Hinte da nö'ö n'ö nˈa yä nxu, 'nä'ö mähyoni ár ñu.

Äjuä yä t'ode ar Evangelio ar Ndä de Jö ge 'nar tema mahyoni rä Biblia. Mi xifi ar Antiguo Testamento. Ar Hesu, Pablo ne ar Juan mähni de nä'ä. Ar mäs antiguo 'ñẹi yä cristiano pa gi sobrevive fuera de ar 'ra'yo Testamento. Ya ndu'mi ja ya ndunthi segundo ya siglo, ngu Policarpo ne Melito, bi mẹfi de nu'uä. Nugụ ja rä Nisa Jö da t'uti dige nu'ä nu'bya. Gi mbeni ár ndä Jwä ge ar ndụi tema nä'ä gi 'ñudi rä Biblia rä Hesu (Marcos 1:14-15). Mi 'nehe mi mä 'mẹfa ár resurrección (Hechos 1:3)—ne ge 'naxtụi ya cristiano tsa honi ndụi (Mateo 6:33).

Ar evangelio hingi hontho bi mẹfi ar nzaki yä muerte rä Hesu. Énfasis ar evangelio bi mfädi rä Hesu ne yá segui bi mfädi ar Ndä bi zohwi. Ar evangelio ar Reino mfats'i 'bụi salvación por encima de Cristo, pe mfädi 'nehe mfädi ár ngäts'i ya ts'ut'ubi ja ya jä'i (Apocalipsis 11:15).

Gi mbeni ar Hesu bi möts'i nu'ụ ar ngäts'i asta pa 'mẹfa ke ar evangelio ar Reino bi mädi jar ximhai komongu testigo gatho ya ximhai (Mateo 24:14). Yä predica xi thogi nu'bya. ¿Gi ne gi pädi rä mfats'i nuni nuni ar ngäts'i yä obra ngäts'i?

Ar hño noticia ge ár **Ndä Jö ge ár njäts'i ja ya hñäki da t'uni ja ya jä'**i. Ne nu'ụ pẹ̱ni gi tsi, nixi di o̱ise, nixi ne gi cree majwäni. Rä Ndä ge eterno (Mateo 6:13), mente «nuna ar ximhai xi thogi» (1 Corintios 7:31).

Proclamar ar verdadero Evangelio de rä Ndä Jö ge xä'ä nu'ụ ja rä nijä Jö di mä jar serio. Ga edi di uti gatho nä'ä di uti ar Biblia (Mateo 28:19-20), da 'ñent'i rä Ndä Jö (Mateo 24:14). Mente di to̱'mi nunki nöni, di tsa meya ne seguir ya 'ñu Jwä ne da johya ma 'ra da ne da ñhöñhö majwäni.

¿Hingi gi apoyar ar proclamación ar Evangelio ar ndä Xtí Jwä? ¿Creerá ar Evangelio ar Ndä Jö?

Da t'ot 'e da 'ño ar nijä Jwä
(*Continuing* Church of God)

The USA mailing address of the *Continuing* Church of God is P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93483 USA; website www.ccog.org.

***Sitios* web da 'ño nijä Jwä (CCOG)**

CCOG.ASIA Nuna ar sitio ar centra jar Asia.
CCOG.IN Nuna ar sitio xi dirigido nu'bu gatho nu yá 'mui india.
CCOG.EU Nuna ar sitio xi dirigido nu'bu Europa.
CCOG.NZ Nuna ar sitio xi dirigido nu'bu Nueva Zelanda ne ma'ra ko 'nar trasfondo descendente británico.
CCOG.ORG Nuna gehna ar sitio web principal ar ar *Da 'ño* Nijä ar Jwä mahyoni ja ya jä'i gatho ya continentes. Contiene xeni Nthuts'i, ar enlaces ne ar videos.
CCOGCANADA.CA Nuna ar sitio xi dirigido nu'bu gatho nu yá jar Canadá.
CCOGAfrica.ORG Nuna ar sitio xi dirigido nu'bu gatho nu yá jar África.
CDLIDD.ES La Continuación de la Iglesia de Dios. Nuna gehna ar sitio web ar hñämfo pa ar *Da Ts'ot* 'e Jwä
PNIND.PH Patuloy na Iglesya ng Diyos. Nuna gehna ar sitio web Filipinas ar *nijä da 'ño* Jwä. Pets'i ungumfädi jar ingles ne ar tagalo.

Sitios web ya noticias ne ya 'bede

COGWRITER.COM Nuna sitio web ge 'nar herramienta ar proclamación mahyoni ne pets'i noticias, doctrina, ar xeni Nthuts'i históricos, ar videos ne ar actualizaciones profeticias.
CHURCHHISTORYBOOK.COM Nuna gehna 'nar sitio web hei ar tsa gi mbeni ko ya xeni Nthuts'i ne ungumfädi dige ar 'bede mahä'mu ar nijä.
BIBLENEWSPROPHECY.NET nuna gehna 'nar sitio web thuhu jar 'ñu jar ingles da cubre ya noticias ne ya mfeni bíblicos. BNPI.NET pets'i varios ya hñä.

YouTube ne BitChute canales vídeo pa sermones ne sermonettes

'ñuu BibleNewsProphecy . Videos sermonette CCOG.
'ñuu CCOGAfrica . Mensajes CCOG jar hñä africanas.
'ñuu CCOG Animations da uti ya 'na'ño instituto ya creencias cristianas.
CDLIDDSermones 'ñuu pets'i mensajes jar hñä ar hñämfo.
'ñuu ContinuingCOG. Sermones vídeo CCOG.

Ar fotografiya gi 'ñudi tsokwa continuación 'ra ya pocos ladrillos restantes ('nehe 'ra añadidos mäs ya'bu) 'nar nguu jar Jerusalén ya 'nandi conocido komongu ar Cenáculo, pe mäs xi hño descrito komongu ar nijä Jwä jar colina occidental Jerusalén ('bu'bya llamado Mt. Zion):

Nuna mi hmä ge ar sitio pe'ö nguu ar nijä cristiana mäs ngut'ä ngut'ä ngut'ä ndui ar nijä cristiana. Nguu nä'ä ge rä Evangelio ar Dio Jö. Nuna mar nguu Jerusalén bi utsi ar Evangelio ar Ndä Jö.

Por nu'u mä di mädi Jö hinda cesa, ngetho … nu'u nu'u yä jwähi, bi opädi ya nijä Jö bi 'yot'a rä Jö bi 'bu Cristo rä Hesu. (1 Tesalonicenses 2:13-14)

Ntsat'i ar nt'embuke ar 'nar nt'embuke bi t'uni 'nar pa gatho ya tsi tsento. (Xuda 3)

Nu'ä (rä Hesu) bi xi: «Di uni rä Ndä Jö ja ma 'ra ya dähnini 'nehe, ngetho pa nuna ar ngäts'i di xka mendi.» (Lucas 4:43)

Pe gi hyoni ar Ndä Jö, ne tǫtho nuya ya xä möni. Oxki te, tsi m'ụi, ngetho ge rä nsu ri Dada bi uni ar Ndö. (Lucas 12:31-32)

Ne nuna ar Evangelio ar Ndä da mhñä jar ngatho ar ximhai komongu testigo gatho ya ximhai, ne nunar ngäts'i da zǫho. (Mateo 24:14)